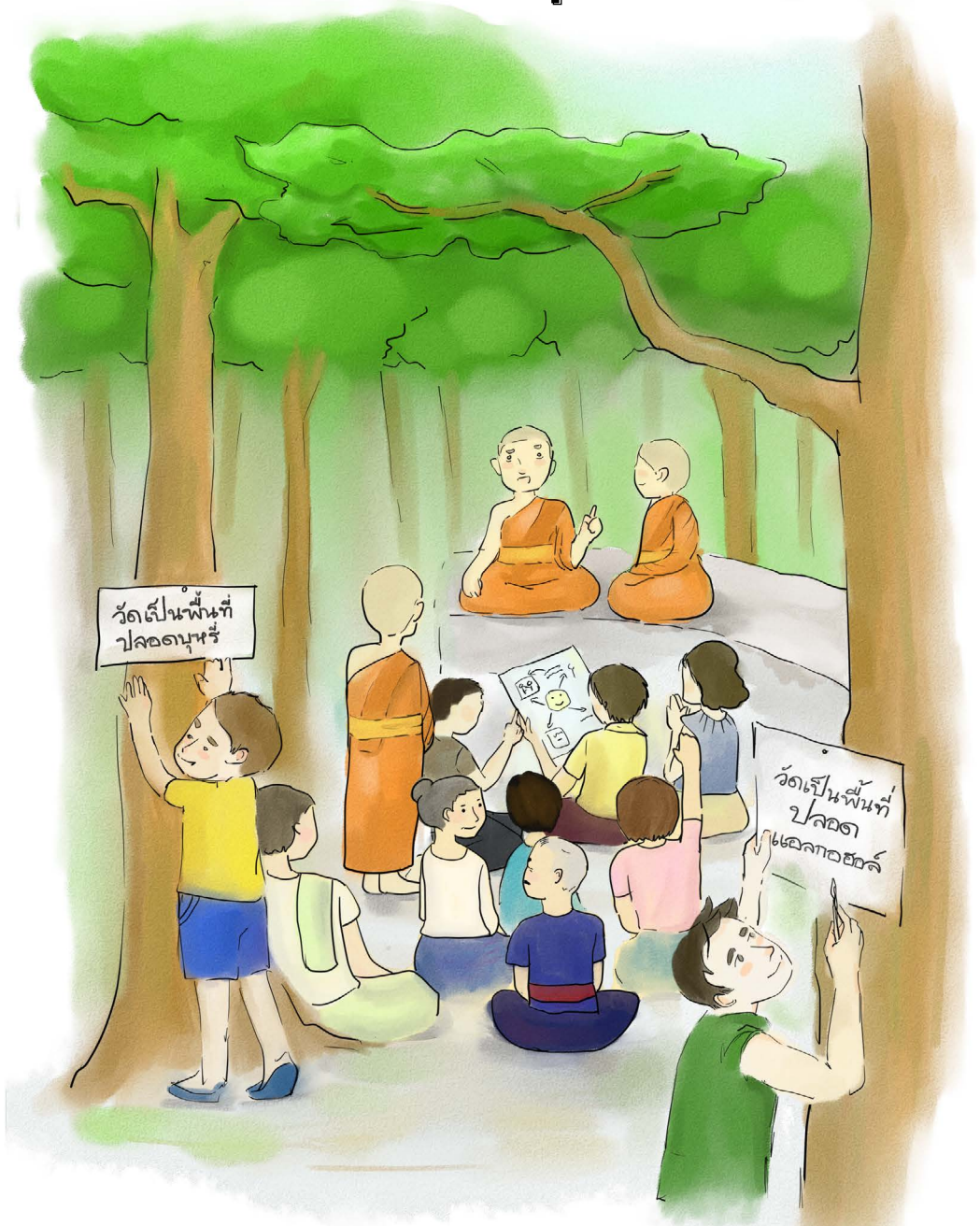

คู่มือการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยง ตามแนวพระพุทธศาสนา

บรรณาธิการ

พระศรีสมโพธิ ดร.
รศ.ดร.ชลวิทย์ เจริญจิตต์

คู่มือการขับเคลื่อน
การลดปัจจัยเสี่ยงตามแนว
พระพุทธรศาสนา

องค์กรเครือข่ายและองค์กรสนับสนุนองค์ความรู้

มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

เครือข่ายองค์กรงดเหล้า

คู่มือการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยง ตามแนวพระพุทธศาสนา

โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ปรึกษา	พระพรหมเสนาบดี พระเทพศาสนานภิบาล พระราชวรเมธี รศ.ดร. พระสุธีรัตนบัณฑิต รศ.ดร.	รักษาการเจ้าคณะภาค 7 รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
-----------	--	---

คณะผู้จัดทำ

โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ

พระศรีสมโพธิ ดร.
นายภูเบศ วัฒนชานนท์
พระมหาเสรีชน นริสสโร
นางสาวนัชชา ทากุดเรือ
นายนนท์ปวิธ ศรีเทพ

โครงการพัฒนาศักยภาพและกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะในการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ

พระมหาสุรศักดิ์ ปจจนตเสโน ดร.
ผศ.ดร.วุฒินันท์ กั้นทะเตียน
ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม
นายพงษ์พัฒน์ ไหม่จันทร์ดี

โครงการประเมินเพื่อพัฒนากระบวนการสร้างเครือข่าย บทเรียนและการส่งเสริมสุขภาวะในสังคมไทย

อาจารย์ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์
รศ.ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
อาจารย์สายชล ปัญญชิต

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. 2562

จำนวนที่พิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 300 เล่ม

ศิลปกรรม นายพีรัช อาชามาส/นางสาวพานิตา ชุนฤทธิ์

จัดพิมพ์โดย นิติตรรมการพิมพ์

76/251-3 หมู่ที่ 15 ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

โทรศัพท์ : 02 403 4567, 02 449 2525 E-mail : niti2512@hotmail.com

โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาคารสำนักหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ ชั้น 3

เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอกอฉก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

คุณนนท์ปวิธ 088-499-3677

คุณภูเบศ 086-060-0775

สารบัญ

บทที่ 1

หลักการและความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา

- 8 หลักธรรมและความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา
- 13 หลักพุทธธรรมสำหรับลดปัจจัยเสี่ยง
- 30 สรุปแนวปฏิบัติตามหลักการเจริญสติเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง

บทที่ 2

การขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ

- 32 ความเป็นมาและเป้าหมายของโครงการเสริมสร้างสุขภาพและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ
- 36 แนวทางการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา
- 42 ประโยชน์ของการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ

บทที่ 3

พื้นที่ เครือข่าย ชุมชนต้นแบบการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา

- 47 วัดที่เน้นการใช้สมุนไพรร่วมกับ การบำบัดแนวพุทธ
- 52 วัดที่เน้นการปฏิบัติตามหลักวิปัสสนากรรมฐาน
- 53 วัดที่เน้นกิจกรรมสร้างสรรค์ บำบัดร่วมกับแนวพุทธ

บทที่ 4

การสนับสนุนเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงจากโครงการ

- 56 ที่มาและความเป็นมาของโครงการ
- 74 เครือข่ายการทำงาน

ภาคผนวก

- 78 สื่อและองค์ความรู้โครงการ
- 83 พรบ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551
- 100 พรบ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560

“....เมื่อใดบุคคลเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์
การลักทรัพย์....การประพฤติผิดในกาม....
การพูดเท็จ...การเสพของมีนเมาคือสุราและเมลีย
อันเป็นเหตุแห่งความประมาท.....
เมื่อนั้น...เชื่อว่า เป็นผู้มิศลด้วยเหตุเพียงเท่านั้นแล...”

อง.อภฺรฐก.(ไทย) 23/25/269

บทที่ 1

หลักสูตรและความเข้าใจเกี่ยวกับ ปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา¹

¹ “รวบรวมโดยโครงการพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนกรเสริมสร้างสุขภาวะในการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ”

1. วัฒนธรรมและความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา

ปัจจัยเสี่ยง (Risk Factors) หรือปัจจัยกระตุ้น ซึ่งในคู่มือนี้จะหมายถึงปัจจัยเสี่ยงให้หลงและเข้าไปดื่มหรือสูบสิ่งเสพติด รวมถึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขโดยเฉพาะสุราและของมีนเมา สิ่งเสพติดอื่นๆ ซึ่งหมายรวมถึงบุหรี่ด้วย หากพิจารณาจากมุมมองที่มองเห็นด้วยตาเปล่า บรรดาวัตถุสัมผัสต่างๆ ทั้งที่เป็นวัตถุทางตรง ได้แก่ เหล้า บุหรี่ และวัตถุแวดล้อมอื่นๆ อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยเสี่ยงหรือตัวกระตุ้นภายนอกอย่างหนึ่ง และหากพิจารณาจากมุมมองที่เป็นความรู้สึก คือรู้สึกว่าจะชอบหรือไม่ชอบ อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยเสี่ยงหรือตัวกระตุ้นภายในอย่างหนึ่งที่ส่งทอดมาจากวัตถุภายนอกอีกชั้นหนึ่ง ปัจจัยภายในนี้ในทางพระพุทธศาสนาอาจเทียบได้กับเวทนา (feeling) หรือความรู้สึกที่พึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจ หรือรู้สึกกลางๆ เฉยๆ อันเกิดมาจากการกระทบสัมผัสระหว่างอายตนะภายในกับอายตนะภายนอก² ดังนี้

แผนภูมิแสดงการกระทบสัมผัสระหว่าง อายตนะภายในและอายตนะภายนอก

²ที่.ปา. (บาลี) 11/304/255; ม.อุ. (บาลี) 14/619/400; อภิ.วิ. (บาลี) 35/99/85.

ลักษณะปัจจัยกระตุ้นที่จะเกิดขึ้นในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าการกระทบกันระหว่างอายตนะภายใน และอายตนะภายนอก คือ

- เมื่อตาสัมผัสกระทบกับรู หรือตาเห็นรูป
- เมื่อหูสัมผัสกระทบกับเสียง หรือหูได้ยินเสียง
- เมื่อจมูกสัมผัสกระทบกับกลิ่น หรือจมูกรับกลิ่น
- เมื่อลิ้นสัมผัสกระทบกับรส หรือลิ้นรู้รส
- เมื่อผิวหนังสัมผัสกับรูสัมผัสต่างๆ
- เมื่อใจนึกคิด หรืออารมณ์ต่างๆ มากระทบกับใจ

แต่สิ่งที่ไม่เพียงกระทบสัมผัสกับบุคคลก็คือ “ความรู้สึก” ที่เกิดตามมา ท่านภันเตคุณะรัตนา มหาเถระ³ อธิบายว่าประสาทสัมผัสที่จูงใจให้ “ความรู้สึก” เกิดขึ้นนั้น ควรทำความเข้าใจเรื่อง “ความรู้สึก” ในสองความหมายเสียก่อน คือ 1) ความรู้สึกที่เกิดจากประสาทสัมผัสทั้งห้าก่อน คือ ทางตา หู จมูก ลิ้น และกาย 2) ความรู้สึกที่หมายถึงอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ และทั้งสองความหมายนี้รวมอยู่ในคำสอนว่าด้วย “เวทนา” นั่นเอง สัมผัสจะมีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์แต่ละวัน และเป็นเครื่องกระตุ้นให้รู้สึกชอบไม่ชอบเมื่อรับรู้ทางอายตนะทั้ง 5 เช่น สัมผัสรับรู้ระหว่างดอกไม้ที่สวยงาม กับขยະที่เนาเหม็น⁴ ย่อมทำให้รู้สึกแตกต่างกันอย่างแน่นอน แล้วมนุษย์ก็เลือกที่จะรับสัมผัสที่ก่อความรู้สึกดีต่อตนเองมากกว่าจะก่อความรู้สึกที่สะอิดสะเอียน

บรรดาตัวกระตุ้นที่รายล้อมมนุษย์ในแต่ละวันจึงล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เราพอใจหรือไม่พอใจ ดังนั้น สิ่งสำคัญคือควรทำความเข้าใจให้ได้ว่า “เวทนามันเกิดขึ้นได้อย่างไร” ตอบอย่างง่ายคือ เวทนาเกิดจากสัมผัส ซึ่งสัมผัสนั้นมีกระบวนการหรือองค์ประกอบรวม 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) อายตนะที่รับรู้ (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) 2) สิ่งที่ถูกรู้ (รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส) 3) สำนึกรู้ (วิญญาน) กระบวนการเกิดเวทนา ที่ต้องอาศัยองค์ประกอบทั้ง 3 ดังกล่าวแล้ว โดยมีจุดเริ่มที่อายตนะที่รับรู้ ซึ่งเปรียบเสมือนหวดปลาหมึก ที่ทำหน้าที่สัมผัสกับสิ่งที่ถูกรู้ แล้วส่งผ่านกระแสสัมผัสไปสู่จิต สัมผัสที่แท้จริงเกิดขึ้นที่จิต คือส่งแล้วปลุกสำนึกรู้ขึ้นมาทันใดโดยอัตโนมัติแล้วเกิดการตีความสิ่งที่ถูกรู้ เมื่อจิตตีความออกมาสิ่งนั้นเรียกว่า เวทนา⁵

³ ภันเต คุณะรัตนา มหาเถระ, สติปัญญาฐานสี่, พิมพ์ครั้งที่ 2, แปลจาก The Four Foundations of Mindfulness In Plain English, แปลโดย นัยนา นาควัชระ, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกลมคิมทอง, 2558), หน้า 107.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 111.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 113-116.

จึงมีคำถามสำคัญว่า “แล้วจิตแบบไหนที่จะมีศักยภาพในการตีความสิ่งที่ถูกรู้อย่างถูกต้อง?” หรือทำความเข้าใจกับเวทนาได้อย่างมีสติเท่าทัน ในแนวปฏิบัติ ภัณฑะ คุณะรัตนา มหาเถระ ได้นะกระบวนการและการปฏิบัติต่อเวทนาด้วยวิธีการทำให้เกิดสติรู้เวทนา (เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน) ซึ่งเป็นหลักหนึ่งในมหาสติปัฏฐานสี่ (กาย เวทนา จิต ธรรม) ที่เมื่อกระบวนการเวทนาเกิดขึ้นจากผัสสะแล้ว การส่งต่อไปสู่จิตและเกิดการตีความเป็นพอใจหรือไม่พอใจ แต่เป้าหมายของการเจริญสติเท่านั้นยังไม่เพียงพอ การจะบรรลุเป้าหมายคือการ “ดับเวทนา” หรือในที่นี้คือละวางความพอใจ ไม่พอใจเสียได้ จะต้องปฏิบัติภาวนากระทั่งเข้าใจจนไม่ยึดติดกับความ รู้สึกพอใจหรือไม่พอใจ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิกระบวนการเกิดเวทนาและการปฏิบัติรู้เวทนา
ที่มา : ปรับจากแนวคิดของ ภัณฑะ คุณะรัตนา มหาเถระ, 2558.

การทำความเข้าใจกับปัจจัยเสี่ยง หรือปัจจัยกระตุ้นตามแนวพระพุทธศาสนาจึงขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการกับ “เวทนา” ที่เกิดจากสัมผัสทางอายตนะภายในและภายนอก โดยมีตัว “สติ” เป็นระลึกหรืออย่างมีปัญญา ซึ่งสามารถพัฒนาให้มีสติระลึกรู้เท่าทันโดยการปฏิบัติภาวนาเป็นหลัก ปฏิบัติจนกระทั่งระลึกได้อย่างมีปัญญาว่าผัสสะที่ทำให้รู้สึก (เวทนา) เป็นสุข ก็มีเหตุปัจจัยให้สุข เป็นทุกข์ก็มีเหตุปัจจัยให้ทุกข์ หรือเป็นกลางๆ เฉยๆ แต่โดยธรรมชาติเราไม่อาจควบคุมบังคับได้ เพียงแต่เฝ้าสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เมื่อมันเกิดแล้วก็จางหายไป ปฏิบัติจนสามารถทำให้ให้ละวางได้ในที่สุด ดังนั้นข้อปฏิบัติสำคัญที่สุดคือวิธีปฏิบัติเพื่อจะมีสติระลึกถึงเวทนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเรา ในทัศนะของ ภิกษุ เต คณรตนา มหาเถระ ระบุว่าวิธีปฏิบัติภาวนาเพื่อให้จิตมีประสิทธิภาพ มีศักยภาพในการจับหรือรู้เท่าทันเวทนาคือ การเจริญเวทนานุปัสสนา (หรือการเจริญสติปัฏฐาน)

ดังนั้น คำว่าปัจจัยเสี่ยง ตามนัยทางพระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านในมากกว่า คือปัจจัยด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดกับบุคคลนั้นๆ หากจัดการกับปัจจัยด้านในได้อย่างเบ็ดเสร็จแล้วปัจจัยภายนอกย่อมมีอาจส่งผลใดๆ ได้อีก กระบวนการแก้ไขปัญหา หรือจัดการกับความเครียดด้านในคืออารมณ์และความรู้สึกจึงเป็นไปตามกรอบอริยสัจสี่ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงตัวปัญหาสภาพที่ปรากฏที่มีผลกระทบทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ตระหนักว่าเมื่อติดสุรา-บุหรี่แล้วจะเกิดปัญหาใดตามมาบ้าง แล้วจึงค่อยพิจารณาถึงที่มาของปัญหาหรือสาเหตุของปัญหา เพราะปัจจัยกระตุ้นที่ทำให้เกิดหลงเข้าไปเสพหรือสูบอาจมีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น เสพสูบเพราะต้องการตามอย่างเพื่อนฝูง อยากลองสูบ เข้าสังคม สาเหตุจากการทำงาน ตามอย่างสมาชิกในครอบครัว ตามอย่างผู้ใหญ่ เกิดความเครียดวิตกกังวล หรือแม้กระทั่งอาจหลงเสพสูบเพียงเพราะความโก้เก๋ๆ ซึ่งเข้าลักษณะของการติดยึดเพียงเพราะเข้าใจ หรือเชื่อว่าเป็นสิ่งดีในขณะนั้นๆ เกิดความรู้สึกพอใจ รู้สึกเป็นสุขกับมัน (เวทนา) จึงพาตนเองเข้าไปตอบสนองเพราะความอยาก (ตัณหา) แล้วกลายเป็นติดยึด (อุปาทาน) ในที่สุด

กระบวนการจัดการกับปัจจัยเสี่ยงขั้นสำคัญขั้นหนึ่งคือขั้น “เป้าหมาย” ซึ่งถือว่าเป็นมูลเหตุจูงใจสำคัญที่จะทำให้เกิดการละ เลิก การเสพ-สูบ จากงานวิจัยหลายชิ้นได้ชี้ว่าการใช้กิจกรรมทางศาสนาเข้ามาช่วยเป็นช่องทางสำคัญที่ตรงหรือเข้ากับบุคลิกของคนไทยพุทธ คือการ “ตั้งสัจจะ” การตั้งสัตย์ปฏิญาณตนในโอกาสสำคัญ เช่น งดเหล้าเข้าพรรษา หรืองดเหล้า-บุหรี่ ถวายเป็นพระราชกุศล ฯลฯ บุคคลเหล่านี้มีวิธีการกำหนดเป้าหมายและให้รางวัลแก่ตนเองอย่างเข้มข้นจนนำไปสู่การปฏิบัติได้ในที่สุด คือต้องบอกอย่างเชื่อมั่นกับตนเอง ปักใจมันมีศรัทธาต่อตนเองเหมือนกันปักเสาเข็มให้ได้ก่อนค่อยวางโครงอาคารบ้านเรือนว่าจะต่อเติมส่วนใดลง

เมื่อบุคคลมีศรัทธา มีความเชื่อมั่น มีสัจจะต่อตนเอง ต่อพระรัตนตรัยแล้วย่อมพร้อมจะแก้ไข ปรับปรุงพฤติกรรมที่เสพ-สูบ โดยอาจมีวิธีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กล่าวคือ อาจงดเว้นด้วยตนเอง ฝึกชมด้วยตนเองทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน หรืออาจเข้าร่วมโครงการอื่นๆ แต่ในทุกโครงการ ทุกกิจกรรมที่นำมาเป็นวิธีล้วนมีแก่นสารที่ “การใช้สติ” เป็นสำคัญ และมีกิจกรรมอื่นๆ เป็นตัวช่วยประคับประคองให้บรรลุผล

ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงหลักธรรมและความเข้าใจปัจจัยเสี่ยงตามแนวพุทธศาสนาแล้ว การเสพ-สูบ เป็นสิ่งที่ควรดำเนินการตามกรอบอริยสัจสี่ โดยมีเป้าหมายใน 2 ชั้น คือ 1) ชั้นรู้ปัญหาสาเหตุของปัญหา 2) ชั้นรู้และดำเนินการแก้ไขปัญหา ดังแผนภูมิต่อไปนี้

2. หลักพุทธธรรมสำหรับลดปัจจัยเสี่ยง

ตารางที่นำเสนอหลักพุทธธรรมดังต่อไปนี้ เป็นการวิเคราะห์มาจากงานวิชาการ งานวิจัย ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดสุราและบุหรี โดยใช้การนำเสนอตามกรอบอริยสัจสี่ ซึ่งเป็นลักษณะขั้นดำเนินการในสองขั้นตอน คือเมื่อเกิดปัญหาแล้วสิ่งที่จะต้องดำเนินการต่อคือค้นหาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงให้ได้ สร้างและทำให้ผู้ต้องการหยุดเสพ-สูบตระหนักด้วยตนเอง โดยมีหลักธรรมที่เกี่ยวข้องตามกรอบอริยสัจสี่ ตามตารางต่อไปนี้

ตารางพุทธธรรมสำหรับการลดปัจจัยเสี่ยง

กรอบอริยสัจ 4

พุทธธรรมสำหรับการลดปัจจัยเสี่ยง

ทุกข์

ทุกข์ / ปัญหา- เป็นสิ่งที่ควรตระหนักรู้

การดื่มสุรา การสูบบุหรี เป็นปัญหาและมีผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตทั้งต่อตนเอง และครอบครัว สังคม คนรอบข้าง มีผลก่อให้เกิดโรคต่างๆ จำนวนมากและหลากหลายกลุ่ม ที่ครอบคลุมทั้งโรคกาย ใจ อารมณ์ สังคม ในพระไตรปิฎก ที่ขนิทาย ปาฎิกวรรค ระบุโทษอันเนื่องมาจากการเสพสุราและเมรัยว่ามี 6 ประการ ได้แก่

- 1) เสียทรัพย์สินในทันใด
- 2) ก่อการทะเลาะวิวาท
- 3) เป็นบ่อเกิดแห่งโรค
- 4) เป็นเหตุให้ชื่อเสียงเสื่อมเสีย
- 5) เป็นเหตุให้ไม่รู้จักละอาย
- 6) สติปัญญาลดทอนไปจากภาวะปกติ

ในสี่ลสูตร ยังย้ำสิ่งที่เป็นโทษที่สำคัญคือ การดื่มสุรา และเมรัย เป็นเหตุแห่งความประมาท เมื่อวิเคราะห์แล้วโทษทุกข์ที่เนื่องมาจากการดื่มสุราและเมรัย มีผลกระทบหลายด้านตามนัยทางพระพุทธศาสนา คือ

มีผลต่อความมั่นคงทางทรัพย์สินเงินทอง เพราะต้องเสียทรัพย์ไปต้องขวนขวายหามาเสพ มีผลต่อร่างกาย คือก่อโรคต่างๆ ก่อความวุ่นวายต่อสังคมเพราะการทะเลาะวิวาท มีผลต่อการรับรู้ของคนอื่นเพราะการเป็นบุคคลติดสุราและเมรัย มีผลต่อจิตใจอารมณ์คือไม่สามารถทำให้อารมณ์ความรู้สึกเป็นปกติ ชักนำไปกระทำการต่างๆ อันน่าละอายแต่ตนเองไม่รู้จักละอาย เป็นภัยต่อสังคม และมีผลต่อผู้เสพ/ดื่มโดยตรงคือพิษของสุราและเมรัยจะทำลายและบั่นทอนสติปัญญา

ส่วนการสูบบุหรี่ ซึ่งจัดเข้าในลักษณะที่เป็น “มัชชะ” อย่างหนึ่งเพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้สูบ หลงติดและมึนเมาอยู่กับสิ่งที่สูบนั่นและเป็นอบายมุข หรือเป็นเหตุแห่งความเสื่อม ความพินาศ และเหตุให้โรคทรัพย์หายนะ เป็นทางเสื่อมสำหรับผู้เสพ ผู้สูบ จึงก่อให้เกิดโทษในลักษณะเดียวกันกับโทษ 6 ประการแห่งอบายมุขนั่นเอง

สำหรับโทษในทางการแพทย์และผลร้ายที่เกิดขึ้นในลักษณะอื่นๆ มีการจัดกลุ่มของโรคอันเนื่องมาจากสุราและบุหรี่ไว้ ดังนี้

กลุ่มโรคอันเนื่องมาจากการดื่มสุรา⁶

1. กลุ่มโรคทางระบบประสาท

1. โรคเวนิคเค ; หรือโรคความจำเสื่อมในระดับมาก สติสัมปชัญญะสับสน

² “กลุ่มโรคที่เกิดจากสุรา” [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.thaihealth.or.th/Content/20848...2.html> [26 พฤศจิกายน 2561]

2. โรคคอร์ซาคอฟท์ ; หรือโรคความจำเสื่อมที่ถึงขั้นไม่รู้จักเวลา สถานที่ บุคคล และพูดจาไม่มีหลักมีเกณฑ์ พูดไม่จริง
3. โรควิกลจริต
4. โรคหงุดหงิด ฉุนเฉียวง่าย เสียการควบคุมด้านอารมณ์
5. การเจริญเติบโตและพัฒนาการช้า
6. โรคนอนไม่หลับ
7. ความกังวล กลุ้มใจ เป็นทุกข์, ความตกต่ำ
8. กระบวนการรับรู้ ความเข้าใจ บกพร่อง/ขาดสติ
9. ความกังวลใจกับการดื่ม
10. โรคบุคลิกภาพแปรปรวนแบบหวาดระแวง เพราะพิษสุรา
11. โรคจิตหลอน / ประสาทหลอน
12. โรคคลังเพื่อ เกิดจากโรคพิษสุราเรื้อรัง
13. โรคสมองพิการ, การทำหน้าที่ของสมองผิดปกติส่งผลถึงการทำงานของอวัยวะภายในร่างกาย
14. โรคความจำเสื่อม
15. กล้ามเนื้อส่วนปลายแขน ขา อ่อนแรง ปลายประสาทพิการ
16. โรคจิตจากสุรา
17. โรคประสาทเสื่อมจากสุรา
18. โรคซึมเศร้า
19. โรคลมชัก
20. โรคระแวงเพราะสุรา

2. กลุ่มโรคมะเร็งอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่นในระบบทางเดินอาหารส่วนบน ทรวงอก ตับ

1. มะเร็งในปากและช่องปาก
2. มะเร็งหลอดอาหาร
3. มะเร็งลำไส้ใหญ่
4. มะเร็งกระเพาะอาหาร
5. มะเร็งตับ
6. มะเร็งเต้านมในผู้หญิง
7. มะเร็งรังไข่

3. กลุ่มโรคเรื้อรังอื่นๆ

1. โรคตับอ่อนอักเสบเฉียบพลัน
2. โรคเบาหวาน (เกิดจากตับอ่อนอักเสบ)
3. โรคตับอักเสบ
4. โรคตับแข็งจากสุรา
5. โรคตับอ่อนอักเสบแบบเฉียบพลัน และแบบเรื้อรัง
6. โรคกระเพาะอาหารอักเสบหรือโรคกระเพาะอักเสบจากสุรา
7. แผลในกระเพาะอาหารเกิดจากน้ำย่อย
8. โรคต่อมหมวกไต
9. โรคเกาต์
10. โรคพิษสุราเรื้อรัง

4. กลุ่มโรคหลอดเลือดและหัวใจ

1. ความผิดปกติของกล้ามเนื้อหรือเซลล์กล้ามเนื้อหัวใจหรือโรคกล้ามเนื้อหัวใจเสื่อมจากสุรา
2. หัวใจทำงานบกพร่อง, โรคหัวใจ
3. ความดันโลหิตสูง
4. โรคเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ (กามตายด้าน)
5. สมองส่วนนอกลีบฝ่อ

6. อาการระดับแอลกอฮอล์ในเลือดสูงเกิน

7. โรคหัวใจเต้นไม่สม่ำเสมอ

8. โรคหัวใจล้มเหลว

5. อุบัติเหตุและการบาดเจ็บโดยไม่ได้ตั้งใจ

1. ปัญหาด้านกฎหมาย/ความสามารถในการขับขี่
ลดลง/ความสูญเสียจากการขับรถ

2. การหกล้มและจมน้ำ

3. การตายจากการฆาตกรรม

4. กลุ่มผลกระทบต่อสุขภาพแบบฉับพลัน

5. การถูกสารพิษ

6. การฆ่าตัวตาย

7. ความรุนแรงและการทำร้าย

6. โรคทางตรงและโรคทางอ้อมอื่นๆ

1. โรคแพ้พิษสุรา/อาการเมาเหล้า

2. ทำให้ยากจนลง

3. โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (เกิดจากการขาดสติ
เพราะดื่มสุรา) เช่นโรคเอดส์ กามโรค

4. โรคผิวหนัง

5. จิตใจเฉื่อยชา

6. ขาดความปลอดภัยในครอบครัว การทำงาน
และปัญหาสังคม

7. ความต้านทานต่อแอลกอฮอล์มากขึ้น

8. ปัสสาวะมากผิดปกติ

9. ความบกพร่องของความตึงกล้ามเนื้อ

10. โรคไมโครเซฟาลี เป็นอาการกะโหลกศีรษะและ
สมองเล็กกว่าปกติ ผู้ป่วยอาจมีอาการพิการ อื่นๆ
เช่น ไมโครใจเรีย

11. เด็กจะอยู่ไม่นิ่งและทำให้มีพฤติกรรมแสดงออก
ที่โรงเรียนไปในทางที่ไม่เหมาะสม

12. โรคกระดูกสันหลังพรุน
13. โรคปอดบวม
14. โรคติดเชื้อสุรา
15. โรคใช้สุราเกินขนาด
16. อาการเอชชานอลเป็นพิษ
17. โรคเลือดออกในสมอง
18. โรคความดันโลหิตสูง
19. กลุ่มโรคความผิดปกติของเด็กในครรภ์ที่มารดา
ดื่มแอลกอฮอล์

7. ผลต่อทารกจากการดื่มสุราของมารดา

1. ทารกมีน้ำหนักตัวแรกคลอดน้อย
2. ปากแหว่งเพดานโหว่
3. ดวงตาและกรรมมีขนาดเล็ก
4. สมองเล็กกว่าปกติ
5. หัวใจผิดปกติแต่กำเนิด
6. แขน-ขาเจริญเติบโตผิดปกติ
7. ความสามารถในการดูน้อยกว่าทารกปกติ
8. ร้องกวนโยเยง่าย
9. รูปร่างแคระแกรน
10. นอนหลับยาก
11. ระดับสติปัญญาต่ำกว่าปกติ

กลุ่มโรคอันเนื่องมาจากการสูบบุหรี่

1. โรคมะเร็ง โดยเฉพาะมะเร็งปอด
2. โรคหัวใจและหลอดเลือด
3. โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง
4. โรคของระบบทางเดินอาหาร
5. โรคในช่องปาก

นอกจากโรคที่เกิดขึ้นจากการสูบบุหรี่และผลมีเฉพาะกับผู้สูบแล้ว ยังมีผลกระทบในด้านอื่นๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม เช่น

- ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ ด้านการตั้งครรรภ์ ด้านการแต่งงาน (ที่คู่สมรสสูบบุหรี่) มีโอกาสเป็นโรคมะเร็งปอดและหัวใจได้
- ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ทำให้เสียทรัพย์สินทั้งต่อผู้สูบและเศรษฐกิจมวลรวมที่ต้องเสียเงินไปเพราะการสูบบุหรี่
- ผลกระทบด้านสังคม ที่เชื่อมโยงและชักจูงไปสู่การใช้สารเสพติดอื่นๆ

สมุทัย

สมุทัย- สาเหตุของปัญหา

ในขั้นการค้นหาสาเหตุของการเกิดปัญหา หรือการติดสุรา-บุหรี่ ซึ่งที่มาของสาเหตุมีหลายอย่าง แต่ในทางพระพุทธศาสนา ให้พิจารณาถึงเหตุหรือปัจจัยกระตุ้นด้านในเป็นสำคัญ ในที่นี้อาจพิจารณาจาก อารมณ์ ความรู้สึก ความอยาก จนกลายเป็นอยากอย่างต่อเนื่องหรือกลายเป็นเสพติดแล้วติด-สูบแล้วติด ซึ่งควรพิจารณาเพื่อค้นหาสาเหตุตามแนวทางแห่งธรรม ดังนี้

ผัสสะ – ผัสสะหรือการกระทบ หมายถึงการกระทบกับอารมณ์ การกระทบกับอารมณ์คือการเข้าไปสัมผัสผัสสะที่น่าชอบใจหรือไม่ชอบใจของอารมณ์ ซึ่งจะเกิดเหตุให้ เกิดเวทนา เวทนาจะเกิดได้ก็เพราะผัสสะมากระทบก่อน ท่านเปรียบผัสสะเหมือนการเกิดน้ำลาย (น้ำลายสอ) เช่น เมื่อเห็นคนเคี้ยวของเปรี้ยว

แล้วน้ำลายสอ⁷ ซึ่งมีผลทำให้รู้สึกชอบ ออยาก ไม่ชอบ ไม่อยากตามมา การทำความรู้สึกอย่างตระหนักกับสิ่งกระทบจึงเป็นสิ่งล้าลึกที่จะเข้าใจ เช่น รส กลิ่นของสุราที่มากกระทบ หรือกลิ่นของบุหรี ในขณะที่ผู้ที่ตั้งใจจะละเลิก ก็จะขจัดผัสสะที่เคยชอบ ซึ่งต้องเข้าใจผ่านผัสสะอีกชั้นหนึ่งไปถึงขั้นพิจารณาว่าเป็นคุณเป็นโทษ ซึ่งเป็นการพิจารณาส่งต่อไปถึงการทำความรู้สึกต่อสิ่งที่มากกระทบอย่างมีสติ หรือเป็นขั้นการทำความเข้าใจต่อเวทนา

เวทนา - เวทนา หรือความรู้สึกอันเกิดต่อเนื่องมาจากการรับรู้ทางอายตนะ ซึ่งในบุคคลบางรายอาจรู้สึกว่ามีสุข รู้สึกว่าเป็นสุข (สุขเวทนา) ซึ่งโดยวิเคราะห์แล้วสุรา-บุหรี ไม่มีสิ่งยืนยันว่าเป็นไปในทางคุณหรือมีประโยชน์แต่ประการใด ดังได้กล่าวถึงโทษทั้งตามหลักพระพุทธศาสนาและหลักวิชาทางโลก เป็นเพียงการหลงเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ให้คุณประโยชน์ในบางขณะ บางครั้งเท่านั้น ในแต่ในระยะยาว กลับมีโทษมากมายตามมา การเข้าใจเรื่องเวทนาดังที่ได้เสนอไว้เบื้องต้นโดยวิธีแห่งสติปัญญา (เวทนานุปัสสนาสติปัญญา) จะเป็นเครื่องบ่งบอกได้ว่าสุขที่เข้าใจว่าเป็นสุขนั้น โดยแท้จริงแล้วเป็นสุขลวงตาเท่านั้นเอง เพราะเวทนาที่เป็นสุข หรือทุกข์ ล้วนแต่เกิดขึ้นแล้วดับไป สุขเกิดขึ้นแล้วก็ดับไป การเข้าใจเวทนาในแง่ที่เป็นสมุทัย คือการพิจารณาให้เห็นถึงการติดยึดกับสิ่งที่ชอบว่าเป็นสาเหตุให้ตนต้องหมกมุ่นในแง่ที่เป็น

⁷ พระคันธสาราภิงค์, อภิธัมมัตถสังคหะ และ ปรมัตถทีปนี, (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวัน กราฟฟิค เพลท, 2546), หน้า 254-255.

สมุทัย คือการพิจารณาให้เห็นถึงการติดยึดกับสิ่งที่ชอบว่าเป็นสาเหตุให้ตนต้องหมกมุ่นชวนชวายเป็นอยู่กับสิ่งนั้น เพราะ “ถ้ามัวติดอยู่กับเวทนา ก็ต้องหมกมุ่นอยู่กับเวทนา”⁸

ตัณหา - อาการอยาก เป็นกิเลสเบื้องลึกหนุนเนื่องในใจอยู่เดิม ซึ่งเรียกว่าเป็นอนุสัยที่ฝังลึกอยู่ในจิตของปุถุชน หากเกิดความอยากเพราะชอบ เรียกว่าราคนุสัย เพราะเกิดจากราคะหรือโลภะ เพราะสิ่งนี้มีมันนอนนิ่งอยู่ในจิตแต่เดิม ถ้าสิ่งที่มีมากระทบสัมผัสเป็นที่ถูกใจชอบใจก็จะกระตุ้นหรือดึงเอาความยินดีชอบใจที่นอนนิ่งอยู่ตื่นขึ้นมารับเอาอารมณ์ในทันทีหรือในบางกรณีอาจหลงไปเสพ-สูบ เพราะประสบกับสิ่งกระทบกระทั่งอย่างรุนแรงแล้วหันไปหาทางออกโดยการเสพ-สูบ การเกิดความรู้สึกโกรธ ไม่ชอบ ถูกกระตุ้นจากกิเลสเบื้องลึกเรียกว่า ปฏิฆานุสัย ในบางราย อาจจับปลัดจับผลู หรือบังเอิญเป็นไปโดยไม่ได้เจตนาหรือตั้งใจ ด้วยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น ดื่มตามเพื่อน สูบตามพี่ สูบเพราะเข้าใจว่าดูดีดูเท่ เช่นนี้เรียกว่า อวิชชานุสัย แต่อนุสัยทั้งหมดดังที่กล่าวมา ล้วนมีฐานมาจากการกระทบระหว่างอายตนะภายใน/ภายนอกนั่นเอง

อุปาทาน - หมายถึง ความยึดมั่น ยึดติด ซึ่งเป็นผลมาจากตัณหา ตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว การยึดมั่นยึดติดมีอยู่ 3 ประเภทด้วยกัน ได้แก่

⁸ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, ธรรมานุกรม, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2515), หน้า 421.

1. กามุปาทาน หมายถึง ความยึดมั่นในกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่น่าใคร่ น่าพอใจ
2. ทิฏฐุปาทาน หมายถึง ความยึดมั่นในทิฏฐิหรือทฤษฎี คือความเห็น ลัทธิ หรือหลักคำสอนต่างๆ
3. สीलัพพตูปาทาน หมายถึง ความยึดมั่นในศีลและพรตนอกพระพุทธศาสนาว่าเป็นหนทางหลุดพ้น
4. อัตตวาทุปาทาน หมายถึง ความยึดมั่นในวาตะว่าตัวตน คือ ความถือหรือสำคัญหมายอยู่ในภายในว่ามีตัวตน ที่จะได้ จะเป็น จะมี ...

ในประเภทของอุปาทานทั้ง 4 อาจหยิบยกมาอธิบายลักษณะการติดสุรา-บหรี่ในบางด้าน เช่น การยึดติดประเภทกามุปาทาน อุปาทานชนิดนี้เทียบเคียงกับอาการของผู้ติดสุรา-บหรี่ได้ว่าบุคคลผู้นั้นยังมีอาการ ยังมีความรู้สึกหอมหวานในสุรา-บหรี่อยู่หรือไม่ หากเพียงแค่นี้ก็แล้วรู้สึกหอมหวาน แสดงว่ายังอยู่ในอาการยึดติดแบบกามุปาทาน และกามุปาทานนี้เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญมาก เพราะจะเป็นตัวการันตีได้ว่าบุคคลนั้นจะหันกลับมาดื่มหรือสูบอีกหรือไม่ ส่วนทิฏฐุปาทาน เทียบเคียงได้ว่าการที่บุคคลยังเชื่อในความคิดของตนเองว่าการดื่ม การสูบเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ลักษณะนี้เข้าฝ่ายติดเพราะทิฏฐิหรือเห็นผิด เรียกว่าทิฏฐิวิบัตติ คือมีความเห็นที่ไม่น่าชื่นชม การติดยึดก็เพราะสืบเนื่องมาจากตัณหาหรือความอยาก หากสลัดบรรเทาความอยากได้ก็สามารถตัดตอนการติดยึดออกไปได้

นิโรธ

นิโรธ- เป้าหมาย การทำให้หมดปัญหา

การตั้งเป้าหมาย เป็นเหมือนการปักหมุดหมายปลายทางที่จะไปให้ถึง ดังนั้น สิ่งที่จะเป็นเครื่องการันตีเพื่อไปให้ถึงจึงต้องอาศัยความเชื่อมั่นในตนเอง การตั้งใจมั่นอย่างไม่คลอนแคลน โดยการคิดได้ตรงอย่างถ่องแท้ หลักธรรมสำคัญที่จะขยายความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายจากงานวิจัยที่ดำเนินการมา จึงประกอบด้วย สัจจะ สัทธา โยนิโสมนสิการ ดังนี้

สัจจะ – สัจจะหรือความสัตย์ เป็นสิ่งที่เกิดจากความหยิ่ง ลึกอย่างแนบแน่นในใจของคน ที่ต้องทั้งภักดีต่อตน ชื่อตรงต่อตน ไม่มีมารยาสาไถย กล่าวคำใดแล้วไม่ทำให้คำนั้นบิดพลิ้ว เป็นสัจจวาทีคือกล่าวคำใดย่อไม่คืนคำในภาษาอภิธรรม เรียกอารมณ์ชนิดนี้ว่า อธิโมกข์ ซึ่งหมายถึงความปักใจ เป็นภาวะจิตที่ตัดความสงสัย ตัดความลังเลออกไปจากอารมณ์⁹ สัจจะจึงมีลักษณะอุทิศตนเพื่อเป้าหมายสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างแน่วแน่ในที่นี้สามารถพิจารณาได้จากเรื่องในพุทธประวัติ ตอนที่พระโพธิสัตว์สิทธัตถะตั้งสัจจะก่อนจะบำเพ็ญเพียรทางจิตก่อนตรัสรู้ โดยทรงวางหมุดหรือเป้าหมายคือการตรัสรู้ และทรงอุทิศพระองค์ว่าตราบใดที่ยังไม่บรรลุจะไม่ทรงลุก หรือละเลิกการบำเพ็ญเพียรภavana

สัทธา - ความเชื่อมั่น ลักษณะของความเชื่อมั่นท่านเปรียบว่าเหมือนน้ำนิ่งใสสะอาดยอมทำให้รูปนิมิตคือดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ไว้ได้ (มองเห็นรูปทรงกลมของพระจันทร์และพระอาทิตย์) ศรัทธาที่มียอมทรงไว้

⁹ พระคันธसारากวีวงศ์, อภิธัมมัตถสังคหะ และ ปรมัตถทีปนี, (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวัน กราฟฟิค เพลท, 2546), หน้า 263.

หรือตำรากรรมณามีคุณของพระพุทธเจ้าไว้ได้¹⁰ ในที่นี้ การมองถึงเป้าหมายจึงจำเป็นต้องรักษาสภาพจิตที่ตกลงปลงใจไว้ให้คงเส้นคงวา ไม่ให้บิดเบี้ยวเหมือนน้ำใสหนึ่งที่สะท้อนภาพเงาจันทร์และอาทิตย์ไว้ในรูปทรงเดิม ซึ่งศรัทธาในลักษณะนี้เป็นศรัทธาที่ไม่เลื่อนลอยเลื่อนๆ แต่เป็นความเชื่อมั่นว่าเป้าหมายที่จะไปถึงมีความเป็นไปได้ หรือเชื่อมั่นว่าตนเองจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ เพราะเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผล หรือเชื่อเพราะได้ใคร่ครวญอย่างแยบยลแล้วที่เรียกว่ามีมโนสิการแล้วจึงปักธงอย่างหนักแน่น

โยนิโสมนสิการ - หมายถึง การทำให้กระแสนจิตเป็นไปต่อเนื่องจนถึงเบื้องลึกเบื้องหลังของอารมณ์ที่มากระทบสัมผัส มโนสิการ คือความใส่ใจ¹¹ โยนิโส คือ ต้นรากเค้ามูลของเรื่อง เมื่อมีโยนิโสมนสิการ คือ มีความใส่ใจจนถึงรากเหง้าต้นตอแล้ว ย่อมมั่นใจในเป้าหมายมากขึ้น โดยใส่ใจทั้งในแง่ที่เป็นคุณ (อัสสาหะ) ใส่ใจในแง่ที่เป็นพิษภัย (อาทีนวะ) และใส่ใจชวนขวายหาทางออก (นิสสรณะ) พระพุทธองค์ตรัสว่าเพราะมีโยนิโสมนสิการ เพราะมีโยนิโส สัมมปธาน (การตั้งความเพียรชอบถูกวิธี พระองค์จึงสามารถบรรลุหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวงได้ หากภิกษุ (หรือคนทั้งหลาย) ต้องการจะบรรลุเป้าหมาย ก็พึงไตร่ตรองตั้งความเพียรไว้ในลักษณะนี้¹²

¹⁰ พระคันธसारากิจ, อภิธัมมัตถสังคหะ และ ปรมัตถทีปนี, (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวัน กราฟฟิค เพลท, 2546), หน้า 279.

¹¹ พระคันธसारากิจ, อภิธัมมัตถสังคหะ และ ปรมัตถทีปนี, (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวัน กราฟฟิค เพลท, 2546), หน้า 260.

¹² วินย. (บาลี) 4/35/42; ส.ส. (บาลี) 15/425/153 และดูเพิ่มเติมใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. พิมพ์ครั้งที่ 33, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผลิธัมม, 2555), หน้า 619-623.

มรรค

มรรค - หมายถึง แนววิธี หนทาง หรือวิธีการที่จะทำให้หมดปัญหา หรือคือมรรคาหนทางที่จะเดินไปสู่เป้าหมาย ซึ่งวิธีการที่จะไปถึงเป้าหมายอาจมีหนึ่งวิธีสำหรับบางคน แต่สำหรับคนหลายคนอาจมีวิธีหรือหนทางที่จะเดินไปสู่เป้าหมายมากกว่าหนึ่งวิธี ดังนั้นในขั้นที่สำคัญที่สุดที่ต้องเดินเคียงคู่กันไปกับเป้าหมายคือมรรคนี้ อาจพิจารณาหลักธรรมต่อไปนี้ประกอบรวมเพื่อสละ สลัด และลดปัจจัยเสี่ยงดังต่อไปนี้

อริยมรรคมีองค์ 8 - หรือเรียกกันอย่างสั้นๆ ว่ามรรคมีองค์ 8 ซึ่งหมายถึงทางดำเนินไปอย่างประเสริฐอย่างอริยะ หรือหนทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์ เริ่มต้นที่สัมมาทิฐิ คือความเห็นชอบที่ทำหน้าที่พิจารณาความจริงในอริยสัจ คือความเห็นถูกต้องตรงตามอริยสัจสี่ บุคคลที่จะเดินไปสู่หนทางที่ถูกที่ชอบจึงเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจในปัญหานั้นๆ อย่างถูกต้องครบถ้วน แล้วจึงปฏิบัติร่วมกับองค์มรรคอื่นๆ อีก 7 ข้อ คือสัมมาสังกัปปะ-ดำริชอบ สัมมาวาจา-พูดชอบ (เว้นวจีทุจริต) สัมมาภังคะ-ทำชอบ (เว้นกายทุจริต) สัมมาอาชีวะ-เลี้ยงชีพชอบ สัมมาสติ-ระลึกรู้ชอบ สัมมาสมาธิ-ตั้งใจมั่นชอบ เมื่อครบองค์ประกอบแล้วจึงจะได้เป็นเหตุให้เห็นอริยสัจ 4 ตามความเป็นจริง สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ทรงอธิบายให้เห็นกระบวนการทำงานอริยมรรค โดยทรงยกตัวอย่างว่าเมื่อ “ใจคิดจะเดิน ตาต้องดูทาง หูต้องฟังอันตราย เท้าก้าวเดิน รวมกันไป เช่นนี้การเดินจึงจะสำเร็จ”¹³ ฉะนั้นการเดินจึงจะสำเร็จว่าการจะเห็นอริยสัจ 4 ตามความเป็นจริง ไม่เพียง

¹³ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, ธรรมานุกรม, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2515), หน้า 34.

แคใจคิดถูกคิดชอบแล้วเท่านั้น แต่ต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น พากันไปเป็นองคาพยพด้วย คือทั้งคำพูด การกระทำ และต้องอยู่ในครรลองของความถูกต้องด้วย คือละเว้นจากการพูดปด พูดเท็จ ตระบัดสัตย์ ละเว้นจากการเบียดเบียนทำร้าย

สติ - หมายถึง ความระลึกได้ ความตามระลึก ความหวนระลึก (ระลึกย้อนหลัง) กิริยาที่ระลึก ความทรงจำ ความไม่เลือนลอย ความไม่หลงลืม¹⁴ ในแง่ความจำเป็น ในทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญว่าในทุกการกระทำ (กายกรรม วาจกรรม มโนกรรม) สติเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีต้องใช้ สติมีประโยชน์ในทุกที่ ดังพุทธพจน์ว่า” ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวสติแล้วว่ามีประโยชน์ในที่ทั้งปวง”¹⁵ ในสมังควลวิลาสินี อรรถกถาทิฆนิกาย กล่าวว่า “พระผู้มีพระภาค ตรัสว่าสติจำต้องมีใน อินทรีย์ทั้งหมด (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) เพราะ [กุศล] จิตมีสติเป็นที่อาศัย [เพื่อบรรลุนิพพานที่ยังมิได้บรรลุน] และสติก็มีการคุ้มครอง [จากกิเลส] เป็นอาการปรากฏ..”¹⁶ โดยนัยคือสติเป็นฐานที่ตั้งของจิตที่เป็นกุศล จิตที่เป็นฝ่ายดีและเป็นเครื่องกันขวางคุ้มครองมิให้สิ่งชั่วร้ายกิเลสต่างๆ แทรกซึมเข้ามาภายในใจได้ ดังนั้นในแง่คุณประโยชน์ สติเป็นเหมือนกำแพงเครื่องกันกระแสน้ำชั่วร้าย โดยเฉพาะกระแสน้ำชั่วร้ายหรืออุปสรรคที่มาขัดขวางการเจริญงอกงามทางสติปัญญา (สติ เตสัง นิวาระณัง)¹⁷

¹⁴ อภ.ส. (ไทย) 34/865/297.

¹⁵ ส.ม.ท. (ไทย) 19/572/140.

¹⁶ พระพุทธโฆสจารย์, วิสุทธิมรรค ฉบับแปลและอธิบาย เล่ม 2, แปลและอธิบายโดย พระคันธสาราภิวังค์, (กรุงเทพฯ : ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์, 2558), หน้า 46.

¹⁷ ชุ.ธ. (บาลี) 25/425/475.

สติ มีลักษณะ 2 อย่าง คือ

- 1) สติที่เป็นการระลึกถึงสิ่งที่เคยทำ คำที่เคยพูดแม้ล่วงเลยมาแล้วอย่างหนึ่ง
- 2) สติคือระลึกไว้ในขณะปัจจุบันอย่างหนึ่ง สติในลักษณะที่สองนี้คือสติในหลัก “สติปัฏฐาน” คือระลึกไว้ในขณะปัจจุบัน กำลังทำอะไรอยู่ กำลังพูดอะไรอยู่ สติในสติปัฏฐานี่เป็นการพิจารณาให้รู้ว่าขณะนี้กำลังยึดติดอะไรอยู่ หากยังยึดติดกาย พิจารณาให้เห็นเป็นแต่สักว่ากาย หรือยึดติดเวทนา ติดในสุข ให้พิจารณาสักแต่ว่าเวทนาอย่างมีสติ ไม่ยินดียินร้าย¹⁸

ขันติ – หมายถึง ความอดทน กิริยาที่อดทน ความอดกลั้น ความไม่ดุร้าย ความไม่ปากร้าย ความเข้มแข็งแห่งจิต¹⁹ คือทนลำบาก ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ ความหนักเอาเบาสู้เพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งใจ²⁰ สาระสำคัญคือการมุ่งเป้าหมาย มุ่งผลสำเร็จที่ต้องอาศัยการฝ่าฟันต่ออุปสรรคสิ่งที่ยาก ความอดทนเพื่อให้ผ่านพ้นต่ออุปสรรคใดอุปสรรคหนึ่ง เป็นสิ่งที่ต้องฝึกและฝืน ซึ่งขันติจะทำหน้าที่อย่างเป็นผลก็ต้องอาศัยการตั้งเป้าหมาย การมีเป้าหมายที่แน่นอนและเล็งเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นเมื่อบรรลุเป้าหมายนั้น

ทมะ – หมายถึง ความข่มใจ หรือหมายถึง “การฝึกฝนปรับปรุงตน การรู้จักข่มจิตข่มใจ บังคับควบคุม

¹⁸ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, ธรรมานุกรม, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2515), หน้า 414-416.

¹⁹ อภิ.ส. (ไทย) 34/15/24.; 860/295.

²⁰ พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2536), หน้า 26.

ตนเองได้ ไม่พูด ไม่ทำ เพียงตามที่ต้องการ แต่พูดและทำตามเหตุผลที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า ดิغامสมควร เป็นประโยชน์ รู้จักปรับตัวปรับใจ และแก้ไขปรับปรุงตนด้วยปัญญาไตร่ตรองให้งอกงามดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ”²¹ จากความหมายศัพท์ ย่อมบ่งชี้ได้ว่าหลักทมะ เป็นหลักสำคัญเฉพาะบุคคลที่เมื่อได้ตั้งเจตนาได้ไว้แล้ว ย่อมประคับประคองตนเองได้ ช่มจิตใจ บังคับควบคุมตนเองในสิ่งที่ล่อล้า ชักชวนหรือจูงใจ ให้เจตนาบิดพลิ้ว แต่ทั้งนี้การจะบังคับควบคุมตนเองไว้ได้ต้องอาศัยปัญญาไตร่ตรองเป็นสำคัญ หรือมีสติตั้งมั่นไม่หวั่นไหวประกอบด้วย หลักธรรมะนี้เป็นหลักธรรมชุดฆราวาสธรรม 4 ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสว่ามีคุณูปการสำหรับการดำรงชีวิตคลุหัตถ์มาก ดังพุทธพจน์ว่า “...ในโลกนี้มีอะไรยิ่งไปกว่าสังขจาทมะ จาคะ และขันติ”²² ซึ่งทั้งขันติ และทมะ จะเดินไปสู่เป้าหมายได้ก็โดยอาศัยสติเป็นตัวประคับประคองการประคับประคองจิต หรือช่มจิตจะเกิดไม่ได้หากไม่มีสติ²³

อิตตา หิ อัตตโน นาโถ²⁴ – พุทธวจนะนี้แปลว่า ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน พุทธพจน์นี้ยืนยันว่าความสำเร็จทั้งปวง ล้วนมีตนเป็นหลักชัย เริ่มต้นที่ตน เดินทางด้วยตน และบรรลุผลด้วยตนเอง

²¹ พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมปญฺโญ), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2536), หน้า 90.

²² ส.ส. (ไทย) 15/845/298.

²³ ที.อ. (บาลี) 385/403.

²⁴ จุ.ธ. (บาลี) 25/22/36.

หมวดธรรมที่อธิบายเบื้องต้น จัดอธิบายโดยอาศัยแนวคิดตามกรอบอริยสัจสี่ ซึ่งเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหา เพื่อจะชี้ว่าการแก้ไขปัญหาใดๆ ตามหลักพระพุทธศาสนาแล้วควรยึดหลักข้อเท็จจริงทั้ง 4 ตั้งแต่ทุกขสัจ หรือเห็นสภาพปัญหา หรือเห็นว่าเป็นปัญหาจริงๆ เป็นภัยต่อตนเองต่อสังคมจริงๆ และพร้อมจะค้นหาสาเหตุจริงๆ คือสมุทัยสัจ เมื่อเกิดความรู้ในขั้นปัญหาและสาเหตุแล้ว ควรตั้งเป้าหมายให้จริงๆ ไม่ใช่ตั้งไว้ฉาบฉวยหรือเพื่อโชว์ในกิจกรรม นั่นคือตั้งนิโรธสัจ -เป้าหมายที่ต้องการไปให้ถึงจริงๆ และสุดท้ายคือการลงมือปฏิบัติการอย่างจริงๆ ซึ่งเป็นขั้นที่ท้าทายที่สุด เพราะเป็นช่วงเวลาที่ต้องเผชิญอุปสรรคระหว่างทาง ความท้อแท้ ความท้อถอย กำลังใจที่ลดลง จึงต้องวกกลับไปหาหนิโรธสัจว่าตนได้ตั้งเป้าหมายว่าแท้จริงแค่ไหน จึงจะทำให้มัคคสัจ หรือการเดินทางอย่างแท้จริง หลักธรรมสำคัญตามกรอบอริยสัจสี่ จึงสรุปได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิลักษณะธรรมตามกรอบอริยสัจสี่

3. สรุปแนวปฏิบัติตามหลักการเจริญสติเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง

จากหลักธรรมที่อธิบายโดยสังเขปเบื้องต้น สามารถสรุปได้ว่า “สติ” จะเป็นแกนกลางสำหรับกระบวนการธรรมในอริยสัจสี่ ตั้งแต่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค โดยที่

- สติ ทำหน้าที่รู้ผู้สละ เวทนา ตัณหา อุปาทาน
- สติ ทำจิตให้เป็นกุศลจิต ทำให้จิตไม่ตีปรารภนาดี ตั้งอยู่ในสัจจะ กำกับศรัทธาอย่างมีเป้าหมาย ตรึกร่องพิจารณาส่วนดีส่วนเสียและทางออก
- สติ ทำหน้าที่คุ้มครองป้องกัน ทำงานร่วมเป็นหนึ่งเดียวกับอริยมรรค
- สติ ทำหน้าที่ประคองหรือข่มจิต อดทนได้ ฝึกฝนข่มใจได้ และอาศัยตนเป็นจุดเริ่มต้นจนถึงเส้นชัย

กล่าวโดยสรุป สติ เป็นองค์ธรรมหนุนเนื่องให้กุศลธรรมอื่นๆ สำเร็จผลตามเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นการรับมือกับปัจจัยเสี่ยงทั้งภายในและภายนอก โดยเฉพาะปัจจัยเสี่ยงภายในอันเนื่องมาจากการกระทบระหว่างอายตนะภายใน/ภายนอก เมื่อกระทบ รับรู้ รู้สึก (ชอบไม่ชอบ) สติจะเป็นเครื่องตัดความรู้สึกทั้งสองอย่าง ตัดในที่นี้คือรู้ตัวว่ากำลังชอบ ชอบเพราะอะไร เพราะชอบจึงยังติดยึดต่อไป หรือไม่ชอบ ซึ่งอาการรู้สึกไม่ชอบนั้นหากไม่ได้พิจารณาอย่างมีสติ ก็อาจหวนกลับมาชอบอีก แม้เลิกหยุดได้แต่ก็มีโอกาสกลับมาอยู่ในวังวนแห่งพฤติกรรมเดิมอีก ดังนั้น ตามแนวทางพระพุทธศาสนาการลดปัจจัยเสี่ยงที่ยั่งยืนที่สุด คือการมีสติแบบรอบด้านตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่นั่นเอง

บทที่ 2

การขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยง เชิงพุทธบูรณาการ

“ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้งเป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดี
ทั้งหลายและเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้นพึง
ชำระศีลให้บริสุทธิ์”

ขุ.ทวารสก.26/378/357

การที่โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ได้เป็นแกนนำของภาคีเครือข่ายภายใต้ความร่วมมือของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ ขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะในการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ตลอดจนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาวะทางสังคมโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงจะเห็นได้ว่ากระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมจะเป็นรูปแบบของการใช้สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา เป็นแนวทางการสร้างให้เกิดสุขภาวะขึ้นในสังคม

2.1 ความเป็นมาและเป้าหมายของโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ

สำหรับโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ถือเป็นผลมาจากความพยายามสร้างความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งมีส่วนช่วยยกระดับกระบวนการดำเนินงานของเครือข่ายพระสังฆาธิการ เพื่อสนับสนุนการเชื่อมโยงพันธกิจการ

ส่งเสริมสุขภาวะกับกิจการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี หากพิจารณาจาก การดำเนินงานของ พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร (2558) จะเห็นว่ากระบวนการดำเนินงานที่ เชื่อมโยงเครือข่ายวิชาการและการสนับสนุนสุขภาวะร่วมกับองค์กรปกครองคณะสงฆ์ระดับ จังหวัดคือสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดหรือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ สามารถสร้างเสริมกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมได้ 4 มิติสำคัญคือ การเรียนรู้ของบุคคลและสังคมโดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำ เกิดเครือข่ายการพัฒนา ในพื้นที่ระหว่างภาคส่วนต่างๆ ทั้งพระสงฆ์ องค์กรภาครัฐ ท้องถิ่นและประชาชน เกิดเครือข่าย การจัดการตนเองด้านสุขภาวะ และเกิดพลังการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การยกระดับสุขภาวะ

โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ที่บริหารจัดการโดยคณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและผู้ทรงคุณวุฒิ จากมหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒร่วมดำเนินการศึกษาวิจัย มี พระศรีสมโพธิ ดร. (วรญาณ วรญาณ) อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์เป็นหัวหน้าโครงการ จึงมีเป้าหมายสำคัญของการดำเนินโครงการดังนี้

01 การพัฒนานโยบาย สุขภาวะบวชใจ การสวด มนต์ข้ามปี และการลด ปัจจัยเสี่ยงหลักทาง สุขภาพตามเชิงพุทธ	02 การพัฒนาให้กิจกรรม เฝย๓๓ ๖๓ ๓๓ ๓๓๓ ที่ สอดคล้องกับการพัฒนา สุขภาวะ	03 การผลักดันให้โครงการ หมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อ ส่งเสริมสุขภาวะบวชใจ และการลดจำนวนการ ขายบุหรี่ย่อยในชุมชน
04 การพัฒนาองค์ความรู้ ทางพระ พุทธศาสนา เพื่อสุขภาวะบวชใจและ การลดปัจจัยเสี่ยงทาง สุขภาพกับศาสตร์สมัย ใหม่	05 องค์กรภาคีเครือข่าย ภาครัฐภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นและสถาบันการ ศึกษาเข้าร่วม	06 เกิดหมู่บ้านต้นแบบจาก “โครงการหมู่บ้านการ รักษาศีล 5” และโครงการ เสริมสร้างสุขภาวะและ เครือข่ายทางสังคมเพื่อ ลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธ บูรณาการ

การดำเนินโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ มุ่งเน้นการดำเนินเชิงยุทธศาสตร์ที่จะสามารถบูรณาการเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์กรภาคีในสังคมส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดการยกระดับการลดปัจจัยทางสุขภาพได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา จึงมุ่งเน้นการทำงานที่สามารถเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์และนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลักของการดำเนินงานดังนี้

ความสอดคล้องกับเป้าหมายเฉพาะของเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ สสส.

- (1) ลดอัตราการสูบบุหรี่
- (2) ลดอัตราการดื่มสุรา
- (3) เพิ่มสัดส่วนคนที่มีจิตใจสุขในการดำรงชีวิต
- (4) เพิ่มชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง

ความสอดคล้องกับโครงการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

- (1) โครงการยกระดับหมู่บ้านรักษาศีล 5
- (2) โครงการส่งเสริมความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย
- (3) โครงการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม

ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- (1) ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมให้มีคุณภาพทั้งในระดับชาติและนานาชาติ
- (2) ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนางานบริการวิชาการแก่สังคมให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ
- (3) ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนางานส่งเสริมพระพุทธศาสนาและทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ ถือเป็นรูปแบบกิจกรรมที่พยายามส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนของการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพ จึงเห็นได้ว่าการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ จึงจำเป็นต้องพัฒนากิจกรรมและนโยบายที่มีส่วนสนับสนุนการลดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ทั้งกิจกรรมสุขภาวะบวชใจ การสวดมนต์ข้ามปี และการลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพตามเชิงพุทธเป็นมติมหาเถรสมาคม และขับเคลื่อนนโยบายระดับประเทศในอนาคต ทั้งนี้เพื่อเป็นกรอบในการส่งเสริมเครือข่ายและกระบวนการลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพตามแนวพระพุทธศาสนา ร่วมมือกับคณะสงฆ์เพื่อสร้างสังคมสุขภาวะอย่างยั่งยืนร่วมกันต่อไป

ประสานความร่วมมือกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5/คณะสงฆ์ 26 จังหวัด /กอดบทรียน และติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการ

พัฒนาองค์ความรู้ และดำเนินกิจกรรมสุขภาวะบวชใจ การสวดมนต์ข้ามปี และลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพ

ผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบาย การจัดกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพเป็นมติดุสิตนครสมามคม

- โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5
- คณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่ และสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม
- คณะสงฆ์ 26 จังหวัด
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

1 กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านสุขภาวะร่วมกับคณะสงฆ์ในพื้นที่ 26 จังหวัดนำร่อง

2 การสนองงานการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

3 การขับเคลื่อนระดับประเทศตามมติมหาเถรสมาคม

การเชื่อมโยงการทำงานระหว่างโครงการวิจัยและพัฒนาหมู่บ้านสุขภาวะโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นการเปิดพื้นที่ให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาติเครือข่าย อาทิ โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” คณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่ และสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และคณะสงฆ์ในพื้นที่ 26 จังหวัด ได้พัฒนาองค์ความรู้ และกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะภายใต้กรอบการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา และเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

2.2 แนวทางการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา

สำหรับแนวทางการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบเบื้องต้นที่จะช่วยให้ภาคีเครือข่ายการทำงานของโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ได้ศึกษาและประยุกต์ให้เหมาะสมกับประเด็นความเร่งด่วนของบริษัทพื้นที่ ดังนั้นแนวทางการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา จึงเป็นกระบวนการและเทคนิคพื้นฐานที่จะช่วยให้เห็นแนวทางการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาได้ โดยสามารถสรุปแนวทางการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น 3 แนวทางดังต่อไปนี้

แนวทางที่ 1 การดำเนินงานภายใต้โครงการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

สำหรับการดำเนินงานภายใต้โครงการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา หมายถึงการผลักดันให้กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา สามารถสนับสนุนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้ การที่มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติร่วมมือผลักดันให้คณะสงฆ์ในพื้นที่ต่างๆ มีโครงการและกิจกรรมที่สามารถยกระดับกระบวนการทำงานของคณะสงฆ์ทั่วประเทศ เป็นโอกาสดีที่จะสร้างให้กิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ ทั้งลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ ป้องกันผู้สูบบุหรี่หน้าใหม่ รวมทั้งการลดปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ ได้ร่วมสนับสนุนกระบวนการดังกล่าว ทั้งนี้หากพิจารณาจากโครงการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาที่มหาเถรสมาคมมีมติให้คณะกรรมการประสานการปฏิรูปกิจการ

พระพุทธศาสนา (คพพ.) ดำเนินการ จะพบว่ามีการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา สามารถประยุกต์รูปแบบกิจกรรมให้สนองการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน 3 โครงการกล่าวคือ

(1) โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 รับผิดชอบโดยคณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่และคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มุ่งเน้นการส่งเสริมให้คณะสงฆ์ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ในการใช้หลักศีล 5 สร้างความปรองดองสมานฉันท์ในสังคม นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์แต่ละพื้นที่ประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะศีล 5 ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งด้านสัมมาชีพ ด้านสุขภาวะองค์รวม และด้านสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมอีกด้วย

(2) โครงการส่งเสริมความร่วมมือเครือข่าย รับผิดชอบโดยคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายองค์กรทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคมและภาคเอกชน เพื่อการส่งเสริมกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ 4.0 ซึ่งหมายถึงการที่คณะสงฆ์บูรณาการความร่วมมือเพื่อให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกับเครือข่าย เช่น การดำเนินการจัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ การส่งเสริมกิจกรรมเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งเครือข่ายพัฒนาเยาวชนจิตอาสาเพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เป็นต้น

(3) โครงการส่งเสริมนวัตกรรมการเชิงพุทธ รับผิดชอบโดยคณะกรรมการฝ่ายศาสนศึกษา มุ่งเน้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการวิจัย การค้นคว้านวัตกรรมเชิงพุทธทั้งในรูปแบบนวัตกรรมการเรียนการสอน การศึกษาและเชิงสังคมเพื่อสนับสนุนการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป

นอกจากนี้การทางการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา ยังสามารถจัดเป็นกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อยกระดับการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมของพุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยจากการศึกษาภาคสนามจะเห็นได้ว่าภารกิจทางพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้เกิดการอธิษฐานจิต การปฏิญาณตนเพื่อความเป็นมงคลแก่ตนเองและครอบครัว การสวดมนต์ข้ามปีที่ส่งเสริมการใช้เวลากับการพัฒนาปัญญาและให้ห่างไกลจากกิจกรรมที่มีปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพจำนวนมาก ถือเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถพัฒนาให้การดำเนินกิจกรรมมีประชาชนที่สนใจเข้าร่วมมากขึ้น อีกทั้งยังมีส่วนต่อการส่งเสริมการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาได้อีกด้วย

แนวทางที่ 2 การดำเนินงานร่วมกับส่วนราชการในท้องถิ่น

สำหรับการดำเนินงานร่วมกับส่วนราชการในท้องถิ่น หมายถึงการสร้างโอกาสที่จะบูรณาการกิจกรรมสร้างสุขภาวะในชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ทั้งนี้ปัจจุบันการพัฒนาสุขภาวะให้เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับชุมชนเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานภาครัฐพยายามส่งเสริมให้เกิดขึ้น การเข้าไปมีบทบาทสนับสนุนในมิติของการรณรงค์ให้องค์ความรู้ การใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงกับการสร้างสติและปัญญา ตลอดจนการใช้สถานที่ทางพระพุทธศาสนาถือเป็นรูปแบบพื้นฐานที่จะสร้างโอกาสให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่มีเป้าหมายเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพในท้องถิ่นร่วมกัน ดังนั้นกระบวนการเริ่มต้นของการดำเนินงานร่วมกับส่วนราชการในท้องถิ่น จึงเป็นเรื่องของการศึกษาสถานการณ์ แนวทางการทำงาน เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ของการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพตามแนวพระพุทธศาสนาในท้องถิ่น เพื่อให้คณะผู้วิจัยและผู้ดำเนินกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่สนับสนุนโดยโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ กำหนดแนวกิจกรรมและการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมภายในพื้นที่ให้ได้มากที่สุด

จากการศึกษาภาคสนามเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการพบว่าหน่วยงานและตัวอย่างของกิจกรรมจะเกิดขึ้นใน 3 ลักษณะสำคัญ กล่าวคือ

(1) การดำเนินร่วมกับสถาบันการศึกษา กล่าวคือการที่องค์กรทางพระพุทธศาสนาใช้วัดสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา พัฒนากิจกรรมที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสุขภาวะทางปัญญาให้กับเยาวชนในการป้องกันผู้สูบบุหรี่ใหม่ หรือการอธิบายให้เห็นถึงโทษของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่พยายามสร้างภูมิคุ้มกันทางสุขภาวะให้เกิดขึ้นกับเยาวชนคนรุ่นใหม่

(2) การดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุข กล่าวคือการที่องค์กรทางพระพุทธศาสนา พัฒนากิจกรรมจากการตระหนักร่วมกันของหน่วยงานด้านสุขภาพในพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเชิงตั้งรับจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสาธารณสุขในพื้นที่ การดำเนินการจะเน้นการรณรงค์ให้ความรู้และพยายามพัฒนาต้นแบบของการจัดการพื้นที่ปลอดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ ซึ่งหากองค์กรทางพระพุทธศาสนาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งจะสามารถยกระดับการเรียนรู้ให้กับชุมชน ตลอดจนเป็นสร้างและต่อยอดพื้นที่ปลอดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพได้มากยิ่งขึ้น

(3) การดำเนินร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือการทำงานที่องค์กรทางพระพุทธศาสนาร่วมมือกับฝ่ายปกครองทั้งองค์กรบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อพัฒนาให้การลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพครอบคลุมมิติทั้งการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด การสร้างกระบวนการทางสังคม รวมทั้งการรณรงค์ร่วมกัน เพื่อลดปัญหาปัจจัยการสูบบุหรี่และดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งเป็นต้นทางของปัญหาภายในชุมชนที่จะรุนแรงขึ้นในอนาคต ดังนั้นพื้นที่ที่สามารถบูรณาการการทำงานกันได้อย่างเป็นระบบ ตามกรอบคิด “บ้าน วัด และโรงเรียน” จะเป็นพื้นที่ที่สามารถจัดการปัญหาปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพได้อย่างยั่งยืน

แนวทางที่ 3 การสร้างเครือข่ายการทำงานที่ยั่งยืน

สำหรับการสร้างเครือข่ายการทำงานที่ยั่งยืนถือเป็นแนวทางการทำงานที่สำคัญ ที่ทางโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการได้พยายามส่งเสริมให้เครือข่ายในพื้นที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้สำเร็จ ทั้งนี้การพัฒนาให้เกิดเครือข่ายการทำงานที่ยั่งยืนในการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพถือเป็นประเด็นท้าทายอย่างยิ่ง เพราะกระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยทั้งความรู้ การรณรงค์ทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนอำนาจอย่างเป็นทางการ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะนักวิจัยหรือคณะสงฆ์ในพื้นที่ต้องพยายามบูรณาการกิจกรรมการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ พิจารณาแผนงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ ตลอดจนผลักดันให้คณะสงฆ์เห็นความสำคัญของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเชิงรุกที่สามารถยกระดับสุขภาพของชุมชนอย่างยั่งยืนได้

โดยแนวคิดที่สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดการสร้างเครือข่ายการทำงานที่ยั่งยืนเพื่อการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการคือ **แนวคิด LIST**²⁵ ซึ่งประกอบด้วย

1. Learning การเรียนรู้ ในการวิจัยและการพัฒนาสังคมนั้น จุดมุ่งหมายสำคัญ คือการสร้างองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับบุคคล องค์กร และสังคม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจและมีแนวปฏิบัติในการที่จะพัฒนาตนเองและสังคมให้มีความก้าวหน้าเกิดการเปลี่ยนแปลง และนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ดังนั้น การเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ที่เชื่อมโยงจากอดีต สู่ปัจจุบัน และอนาคต จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา การค้นหาข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (วิจัย) เพื่อนำไปสู่กระบวนการและวิธีการที่เหมาะสมกับการวิจัย การพัฒนาสังคม และการสร้างความสุขอย่างสร้างสรรค์

²⁵ พระสุธีรัตนบัณฑิต. (2561). List Model for Research and Social Development. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และสำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 3-8.

2. Innovation นวัตกรรม หลังจากที่ถูกฝ่ายใดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกฝน วิเคราะห์ และพัฒนาตนเองดังกล่าว สิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ต่อยอด จะออกผลเป็นผลงานการสร้างสรรค์หรือ “นวัตกรรม” ของบุคคลและสังคม ผลงานและนวัตกรรมดังกล่าว จะกลายเป็น สิ่งสำคัญที่สร้างกระบวนการใหม่ แนวคิดใหม่ ที่มีประสิทธิผลและมีพลังการเปลี่ยนแปลงมากกว่า หรือกลายเป็นสินค้าและบริการได้ แต่เหนืออื่นใด คือ การได้ใช้ความคิด และจินตนาการที่เป็น กระบวนการทางปัญญา ดังนั้น การมีผลงานและนวัตกรรมเกิดขึ้น จึงเป็นเสมือนว่าทุกฝ่ายได้ใช้ ความรู้ ความคิด จินตนาการที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการปฏิบัติได้จริงในชีวิต

3. Sustainable Action การปฏิบัติการเพื่อความยั่งยืน ปัจจุบันโลกมีปัญหาคความ ไม่ยั่งยืนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และการเรียนรู้ของผู้คน การตระหนักต่อ ความรับผิดชอบ และการมีกระบวนการที่นำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ และความเป็นธรรมในสังคม จะทำให้สังคมและระบบนิเวศเกิดดุลยภาพ ดังนั้น การสร้างสรรค์ นวัตกรรมและพลังการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่คำนึงถึงคนรุ่นต่อไป และอนาคตของโลกที่มีความ สมดุลในระบบนิเวศ การมีเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะทำให้สังคมมีการพัฒนาที่สมดุลเกื้อกูลต่อ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพของสังคม

4. Transformation การเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ ที่ผ่านมาผู้ในสังคมส่วน มากมักจะเป็นผู้รับการเปลี่ยนแปลงจากความคิดและการสร้างสรรค์ของบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดา ครูอาจารย์ เพื่อน เป็นต้น แต่ในความเป็นจริงมนุษย์ทุกคนสามารถที่สร้างพลังและการ เปลี่ยนแปลงให้เกิดในตัวเองได้และสามารถที่จะสร้างพลังนั้นให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นได้ การเป็นผู้ที่ สร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมร่วมกันย่อมจะเป็นสิ่งที่ทรงพลังมากกว่า ดังนั้น การทำให้บุคคล และสังคมมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์จะนำไปสู่การเป็นสังคมที่มีคุณภาพ เป็นสังคมที่ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน สามารถสร้างความเสมอภาคยุติธรรม และสร้างการ แบ่งปันให้เกิดขึ้นได้ การคำนึงถึงผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวมิใช่การสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิด ความยั่งยืนและความสุขของผู้คนในสังคม การเปลี่ยนแปลงที่แท้เกิดจากการมีความรัก ความเมตตา และปัญญาสาธารณะ (Universal Intelligence) ที่ทำให้ทุกฝ่ายมีอนาคตที่ตีร่วมกัน

จึงจะเห็นได้ว่า หากคณะนักวิจัยหรือคณะสงฆ์ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อการลดปัจจัยเสี่ยง ทางสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ สามารถดำเนินการพัฒนากิจกรรมและวิเคราะห์แนวทางการ ขับเคลื่อนในอนาคตได้อย่างเป็นระบบ การระดมเครือข่ายและสร้างให้เกิดการพัฒนา รูปแบบ กิจกรรมใหม่ ที่สามารถส่งเสริมให้มีผู้สนใจเข้าร่วมจะมีจำนวนมากขึ้น การพัฒนาให้เกิดความ ยั่งยืนก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย การที่โครงการเสริมสร้างสุขภาวะ และเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ภายใต้อาณัติของสถาบันวิจัย

พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
 สร้างเสริมสุขภาพ ได้พยายามผลักดันกระบวนการขับเคลื่อนที่ให้แต่ละคณะดำเนินการสามารถ
 กำหนดรูปแบบการเคลื่อนงานที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ความเร่งด่วนของ
 ปัญหาในพื้นที่ ตลอดจนการส่งเสริมให้มีเครือข่ายการทำงาน ถือเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่
 การสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่ตอบสนองต่อการพัฒนาชุมชนความยั่งยืนได้

แผนภาพแสดงการประยุกต์การดำเนินกิจกรรม เชิงปฏิบัติการสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน²⁶

²⁶ พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (อปอูน). (2547). เครือข่าย ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

2.3 ประโยชน์ของการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ²⁷

การดำเนินกิจกรรมการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ถือเป็น การดำเนินงานที่คณะสงฆ์ สามารถยกระดับการภารกิจของคณะสงฆ์ให้ดียิ่งขึ้น เพราะการส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะองค์กรในระดับชุมชนครอบคลุมภารกิจงานทั้งด้านการเผยแผ่ และการสาธารณสงเคราะห์ที่คณะสงฆ์ต้องปฏิบัติอยู่แล้ว การสามารถระดมเครือข่ายความร่วมมือ พัฒนากิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม ตลอดจนจัดกิจกรรมรณรงค์สื่อสารสาธารณะให้เห็นถึงบทบาทการทำงานพัฒนาของคณะสงฆ์อย่างชัดเจนมากขึ้น จะสร้างให้เกิดประโยชน์ต่อคณะสงฆ์หลายประการ ได้แก่

ประการที่หนึ่งคือการสร้างแรงบันดาลใจ กล่าวคือ การดำเนินงานพัฒนาที่พระเถระหรือพระนักพัฒนาได้ผลักดันให้เกิดขึ้น ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อสังคมให้กับพระสงฆ์รุ่นใหม่และประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ถือเป็นบทบาทที่สำคัญที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง องค์กรทางพระพุทธศาสนากับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การพัฒนาจากบนสู่ล่างที่ไม่ตรงจุดความต้องการของผู้คนและสังคมท้องถิ่น จึงเกิดความปรารถนาให้ชาวบ้านมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสงบสุข ดังนั้นเมื่อในชุมชนเกิดปัญหาในเรื่องต่างๆ หรือได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมในสังคม หรือประสบปัญหาทั้งทางสุขภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมในอนาคต คณะสงฆ์จะถือเป็นองค์กรสาธารณะรูปแบบหนึ่ง ที่เข้าไปมีส่วนร่วมผลักดันการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ประการที่สองคือบทบาทการทำงานพัฒนาของพระสงฆ์ กล่าวคือ การแสดงบทบาทให้เห็นว่าพระสงฆ์และองค์กรทางพระพุทธศาสนาสามารถใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสู่การพัฒนาบุคคล ชุมชน และสังคมอย่างกว้างขวาง จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้คนมีความเป็นปัจเจกและพึ่งพาเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น ผลที่เกิดขึ้นคือองค์กรทางพระพุทธศาสนา กำลังสูญเสียบทบาทและความสำคัญด้านการพัฒนา ตลอดจนให้การศึกษาต่อการพัฒนาวิถีชีวิตและจิตใจลดลงเป็นอย่างมาก ดังนั้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ถือเป็นโอกาสสำคัญที่คณะสงฆ์จะสามารถพัฒนากิจกรรมและร่วมมือกับเครือข่ายในพื้นที่ ทำกิจกรรมตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมบทบาทการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

²⁷ สรุปลงและประยุกต์ข้อมูลจาก ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2558). **ศาสนากับการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

ประการที่สามเป็นบทบาทการทำงานเชิงเครือข่าย กล่าวคือ การที่คณะสงฆ์ได้ใช้อองค์ความรู้ด้านการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการมาส่งเสริมการทำงานของตนเอง ส่งผลให้ที่ผ่านมาเครือข่ายองค์กรทางพระพุทธศาสนา มีการจัดระบบองค์กรที่สนับสนุน ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เข้าใจปัญหาการทำงานและสามารถปรับปรุงแก้ไขให้เท่าทันต่อสถานการณ์ จนทำให้โครงการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในปัจจุบันส่วนหนึ่งสามารถปรับตัวให้เป็นที่พึงให้กับสังคมหรือชุมชนท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น

แผนภาพการเชื่อมโยงบทบาทศาสนากับการพัฒนา²⁸

²⁸ ชลวิทย์ เจริญจิตต์. (2558). ศาสนากับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

“ใจของเราทุกคนสำคัญนัก สติก็สำคัญนัก
ทั้งหมดนี้ไม่ควรแยกจากกัน มีใจ...ก็ต้องให้มีสติ ต้องให้มี
ปัญญา ต้องให้มีกรุณา ประคับประคองกันไปให้เสมอ
อย่าให้มีสิ่งอื่นนอกจากสติปัญญาและเมตตา กรุณา”

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชฯ

บทที่ 3

พื้นที่ เครือข่าย ชุมชนต้นแบบ
การลดปัจจัยเสี่ยงตามแนว
พระพุทธรักษา

จากการจัดการจัดองค์ความรู้ของแผนงานการพัฒนาาระบบการดูแลผู้มีปัญหาการติ่มสุรา (ผรส.) ได้ยืนยันข้อมูลเชิงวิจัยว่าการบำบัดสุราโดยองค์การศาสนา (วิถีพุทธ) ซึ่งอาศัยรูปแบบหลากหลาย เช่น ใช้สมุนไพร ร่วมกับการปฏิบัติธรรม การตึมน้ำพุทธมนต์ การรักษาสัจจะ การอบรมเทศนาร่วมกับการปฏิบัติธรรม ทั้งนี้เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ติ่มสุราให้เลิกหรือหันหลังให้กับสุรา สร้างสติให้เท่าทันจิตใจตนเอง เท่าทันความอยากของตนเอง ตลอดถึงการจัดการกิจกรรมอื่นๆ จากผลการดำเนินงาน พบว่า ผู้ที่มีปัญหาการติ่มสุราที่เข้ามารับการบำบัดรักษา และฟื้นฟู สามารถลด - ละ - เลิกการติ่มสุราได้

ทั้งนี้ วัดที่จัดดำเนินการมีจำนวน 5 วัด และเมื่อดำเนินการแล้วสามารถแยกประเภทการบำบัดฟื้นฟูได้เป็น 3 แนวทาง ได้แก่

1. วัดที่เน้นการใช้สมุนไพรร่วมกับการบำบัดแนวพุทธ ได้แก่ 1) สำนักปฏิบัติธรรม ถ้ำตอง จ.เชียงใหม่ 2) วัดयोगแยง จ.นครราชสีมา 3) วัดแม่สารป่าขาม จ.ลำพูน
2. วัดที่เน้นหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานบำบัด ได้แก่ วัดพระธาตุศรีจอมทอง วรวิหาร จ.เชียงใหม่
3. วัดที่เน้นกิจกรรมบำบัด ได้แก่ วัดสระปทุมसरาราม จ.เชียงใหม่

องค์กรทางศาสนา ซึ่งในที่นี้หมายถึงวัดในพระพุทธศาสนา จึงกลายเป็นสถานหรือแหล่งบำบัดฟื้นฟูสภาพทางจิตใจ โดยเฉพาะการบำบัดความต้องการอันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว แต่วัดโดยพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เมตตาธรรม เพื่อทำการช่วยเหลือบุคคลเหล่านั้นให้กลับมาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจให้เข้มแข็ง ซึ่งแต่ละวัดมีกระบวนการ วิธีการ และแนวคิดเพื่อการปฏิบัติที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ ดังจะสังเกตได้จากภาพแผนภูมิ²⁹ ที่สรุปได้ดังต่อไปนี้

วัดที่เน้นการใช้สมุนไพร
ร่วมกับการบำบัดแนวพุทธ

วัดที่เน้นการปฏิบัติ
วิปัสสนากรรมฐานบำบัด

วัดที่เน้นกิจกรรมบำบัด

²⁹ แผนภูมิที่จัดทำ เป็นการปรับปรุงจากเนื้อหาใน พันธฐณา กิตติรัตน์ไพบูลย์ และสุนันท์ จำรูญสวัสดิ์, (บรรณาธิการ), กิ่งทศวรรษแผนงานการพัฒนาาระบบการดูแลผู้มีปัญหาการติ่มสุรา : รูปแบบการดูแลผู้มีปัญหาการติ่มสุราในบริบทที่หลากหลายในสังคมไทย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2557), หน้า 184-188.

1. สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำตอง

วัดที่เน้นการใช้
สมุนไพรร่วมกับ
การบำบัดแนวพุทธ

มีพระอาจารย์สุชิน วิมล เป็นเจ้าสำนัก ดำเนินการดูแลประชาชนด้านสุขภาพมาอย่างต่อเนื่อง 30 ปี โดยคำนึงถึงการจัดสภาพแวดล้อมตามหลักสัปปายะ อาศัยสถานที่วัดเป็นแหล่งธรรมชาติ ท่ามกลางหุบเขา พันธุ์ไม้ สายน้ำ มีความสัปปายะ ทั้งด้านสถานที่ สภาพแวดล้อม อาหาร สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำตอง จึงเป็นสถานที่เหมาะสมสำหรับการพักใจ มีแนวคิดเพื่อการปฏิบัติวิปัสสนาที่เน้นให้ผู้ปฏิบัติสัมผัสถึงความรู้สึกขณะปฏิบัติ และสะท้อนถึงคุณค่าในตนจนเอาชนะใจตนเองได้ ดังคำกล่าวของผู้รับการบำบัดที่สรุปได้ดังต่อไปนี้

มาอยู่ที่นี่ดี เพราะมีเพื่อนที่ติดเหล้าเหมือนกัน คอยให้กำลังใจ ห่วงใย สนับสนุน บรรยายภาค สงบ มีกฎระเบียบ ได้ปฏิบัติธรรม ทำให้เข้าใจตนเองมากขึ้น เมื่อก่อนไม่เข้าใจตนเอง คิดแต่จะให้คนอื่นมาเข้าใจเรา อยู่ไปปฏิบัติไปก็ดีขึ้นเรื่อยๆ ทุกอย่างอยู่ที่ใจของเรา หากเราเอาชนะใจตนเองได้ เราก็สามารถเลิกเหล้าได้ อย่างว่าแหละอยู่คนเดียวก็ทำไม่ได้ ต้องให้คนอื่นคอยชี้แนะ คอยสอน ที่นี้ดีมาก ๆ เปลี่ยนเราให้เป็นคนใหม่ได้³⁰

³⁰ นพวรรณ อุปคำ และคณะ, การถอดบทเรียนเรื่อง การบำบัดสุราโดยองค์กรศาสนา (วิถิปุทธ) สำนักปฏิบัติธรรมถ้ำตอง ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, (วนิดาการพิมพ์, เชียงใหม่, 2552), หน้า 11.

ส่วนการปฏิบัติเพื่อบำบัดการตี๋มสุรานั้น ทางวัดมีแนวปฏิบัติเป็นขั้นตอน คือใช้การปฏิบัติตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน และใช้การฝึกวิปัสสนากรรมฐานเพื่อให้ชนะใจตนเอง ชนะความอยากตี๋มดังภาพแผนภูมิต่อไปนี้

แนวปฏิบัติแบบใช้สมุนไพรร่วมกับ การบำบัดแนวพุทธ ของสำนักปฏิบัติธรรมถ้ำตอง

- การเตรียมการ
- ขั้นตอนพืชสุรา โดยสมุนไพร 3 ชนิด (พญาไฟ ปลาไหลเผือก โลกตะนงแดง)
- ขึ้นพื้นฟูสมรรถภาพ
- ขึ้นติดตามประเมินผล

หมายเหตุ: ก่อนจะตี๋มน้ำสมุนไพร จะมีการคัดกรองประเมินระดับอาการของผู้บำบัด

2. วัดयोगแยง จังหวัดนครราชสีมา

วัดयोगแยง เป็นศูนย์เล็กบุหรี สุรา ยาเสพติด มีการอบรมให้ความรู้ เป็นหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรด้านความรู้ ซึ่งให้ผู้เข้ารับการอบรมรับรู้ถึงสถานการณ์ปัญหายาเสพติด สภาพปัญหาสังคม และแนวทางแก้ไข พื้นฐานชีวิต หลักการดำเนินชีวิต โทษพิษภัยยาเสพติด เยาวชน กังงานคุมความประพฤติ รวมถึงเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ³¹ ดังนั้น การมีแนวคิดเพื่อการปฏิบัติเพื่อละ-เลิกสุรา บุหรี จึงเป็นบทบาทหน้าที่ของทางวัด

สำหรับแนวคิดเพื่อการปฏิบัติของทางวัด เริ่มตั้งแต่ ลงทะเบียนแจ้งวัดอุปสมงค์ คัดกรองโดยตรวจชีพจร วัดความดันโลหิต ผู้รับการบําบัดฝนยาสมุนไพรร 6 ชนิด ประกอบด้วย 1) รากโลดหนองแดง 2) พญารากเดียว 3) ปลาไหลเผือก 4) พญาไฟ 5) รวงจืดต้น 6) รวงจืดเครือ โดยขณะที่ทำการฝนยาสมุนไพรร ให้ตั้งใจอย่างแน่วแนจนกว่าจะได้ปริมาณเพียงพอ และอยู่ในความดูแลของพระสงฆ์ ต้มน้ำยาสมุนไพรร ต้มน้ำตามประมาณ 10-15 แก้ว เพื่อให้หายเย็นออกมา แล้วให้กล่าวคำสาบานตน รับศีลรับพรจากพระสงฆ์ พระสงฆ์จะสอนธรรมสำหรับการปฏิบัติตน ให้พักผ่อน ต่อมาจากให้ปฏิบัติตามที่ให้สั่งจาสาบานไว้ต่อหน้าพระ แล้วนัดหมายเพื่อรายงานตัวในครั้งต่อไป โดยภาพรวมอาจสรุปขั้นตอนแนวปฏิบัติตามแผนภูมิต่อไปนี้

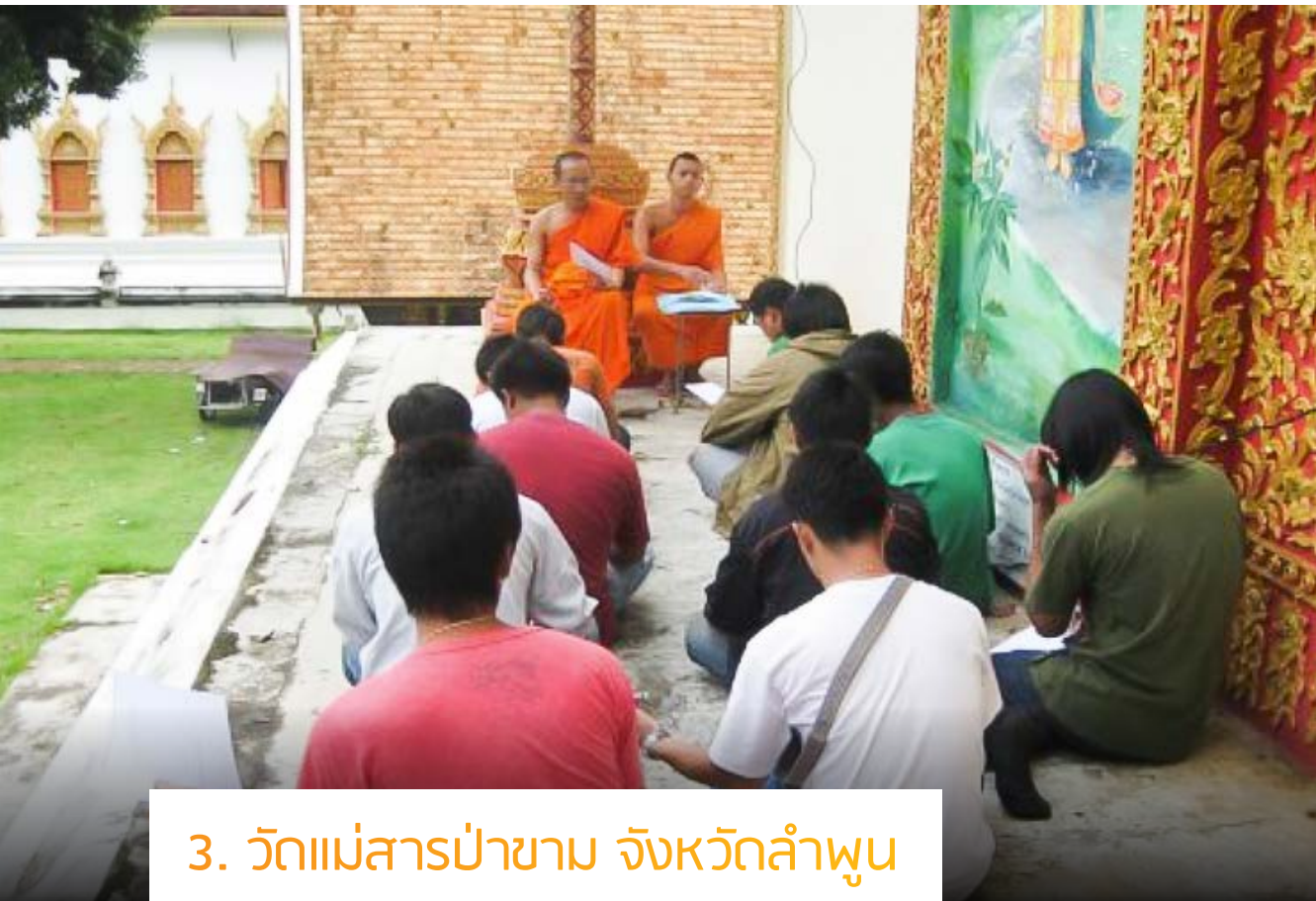
แนวปฏิบัติแบบใช้สมุนไพรร่วมกับการบําบัดแนวพุทธของวัดयोगแยง

- สมุนไพรร 6 ชนิด
- ชั้นกอนพิษสุรา
- ชั้นสาบานตน
- นัดหมายรายงานตัว-กลับบ้าน

³¹ “วัดयोगแยง” แหล่งที่มา [ออนไลน์], <http://www.sptcenter.org/spt/%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B9%81%E0%B8%A2%E0%B8%87> [เข้าถึง 29/7/61].

3. วัดแม่สารป่าขาม จังหวัดลำพูน

วัดแม่สารป่าขาม มีพระครูกิตติปริยัตินิเวศ เจ้าอาวาส เป็นวัดที่มีบทบาทด้านการบำบัดด้วยธรรมะ โดยทำงานร่วมกับท้องถิ่นสานต่อศูนย์บำบัดและฟื้นฟูผู้ติดสุรา หลักสูตรบำบัดด้วยธรรมะ กิจกรรม และชุมชน และยังจัดทำศูนย์บำบัดและฟื้นฟูผู้ติดสุรา ทั้งนี้ ได้กล่าวว่าทางวัดได้เริ่มโครงการครั้งแรกตั้งแต่ปี 2553 โดยทำงานร่วมประสานกับโรงพยาบาลสวนปรุง โรงพยาบาลประจำอำเภอทั้ง 7 แห่งในจังหวัดลำพูน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) รูปแบบการดำเนินงานจะตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาคัดเลือกผู้ป่วยที่ติดสุราเรื้อรัง จากโรงพยาบาลประจำอำเภอ 7 แห่งใน 8 อำเภอ แห่งละ 10 คน จากนั้นเข้าสู่กระบวนการบำบัดและฟื้นฟูเข้าค่ายที่วัดเป็นเวลา 4 คืน 5 วัน ความพยายามของวัดโดยพระสงฆ์ แม้จะมีความสำเร็จ แต่ก็พบอุปสรรคคือไม่สำเร็จบ้าง คือหนีออกจากโครงการไปดื่ม แต่อาศัยความร่วมมือทางชุมชนคือไม่จำหน่ายหรือขายสุราให้ดื่ม³²

³² “วัดนำชุมชนฟื้นฟูผู้ติดเหล้า บำบัดด้วยกิจกรรมธรรมะ”, แหล่งที่มา [ออนไลน์], <http://www.thaihealth.or.th/Content/15243.html> [เข้าถึง 29/7/61].

แนวคิดเพื่อการปฏิบัติของทางวัด จึงเป็นการใช้หลักศาสนา การปฏิบัติธรรม ใช้ องค์ความรู้ด้านวิชาการของสาธารณสุข ใช้ชุมชนและครอบครัวสำหรับวิธีหรือขั้นตอนการบำบัด พื้นฟูของทางวัด อาจสรุปได้ตามแผนภูมิดังนี้

แนวปฏิบัติแบบใช้สมุนไพรร่วมกับการบำบัดแนวพุทธของวัดสารป่าขาม

- ต้มน้ำสมุนไพร 3 ราก
- ตั้งสัจจะอธิษฐาน
- ให้ความรู้โทษพิษภัยของสุรา
- สร้างทักษะในการหยุดดื่ม
- กลุ่มบำบัดในโรงพยาบาลเพื่อติดตาม

วัดที่เน้นการปฏิบัติตามหลักวิปัสสนากรรมฐาน

4. วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

เป็นวัดที่เน้นหลักการปฏิบัติตามแนวมหาสติปัฏฐาน 4 เมื่อจัดกิจกรรมเพื่อบำบัดผู้ติดสุรา จึงใช้แนวปฏิบัติดังกล่าว ตั้งแต่ให้ฝึกปฏิบัติ

- สอบอารมณ์จากการปฏิบัติเป็นรายบุคคล
- บรรยายธรรมะที่เหมาะสม
- กระตุ้นให้เกิดสติระลึกอยู่ในปัจจุบัน
- เปลี่ยนความคิดด้วยการเสริมความรู้เรื่องกรรม ฝึกให้เข้าใจชัดในอารมณ์วิปัสสนา พิจารณาไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) และใช้หลักอริยสัจ 4 ดึงสรุปได้จากแผนภูมิข้างต้น

แนวปฏิบัติตามหลักมหาสติปัฏฐาน 4 ของวัดพระธาตุศรีจอมทอง

- กายานุปัสสนา - พิจารณากาย ลมหายใจ อิริยาบถต่าง ๆ
- เวกขณานุปัสสนา - พิจารณาเวทนา ความเจ็บ ปวด ชา
- จิตตานุปัสสนา - พิจารณาสภาวะจิต รากะ โทสะ โมหะ
- ธัมมานุปัสสนา - พิจารณาสภาวะธรรม เช่น นิเวศน์ ชันธ์ อายตนะ

วัดที่เน้นกิจกรรม
สร้างสรรค์บำบัต
ร่วมกับแนวพุทธ

5. วัดสระปทุมसरาราม จังหวัดเชียงใหม่

วัดสระปทุมसरาราม จ.เชียงใหม่ มีแนวคิดในการบำบัตซึ่งให้ผู้รับการบำบัตจะต้องไปพักที่วัด กิจกรรมที่ทำ ฝึกฝนสมาธิ เช่น การปั้นพระพุทธรูป รับคำปรึกษา รับรู้ข้อมูลโทษภัยของสุรา ทำกิจกรรมเหมือนกับพระสงฆ์ภายในวัด การสร้างความรู้สึกรักมีคุณค่าในตนเอง เช่น การออกไปงานในชุมชน โดยผู้เข้ารับการบำบัตจะพักที่วัดตลอดระยะเวลาการเข้าโครงการ ตั้งแนวปฏิบัติตามแผนภูมิดังต่อไปนี้

กิจกรรมบำบัตร่วมกับแนวพุทธ ของวัดสระปทุมसरาราม จ.เชียงใหม่

- ทำวัตรเช้า-เย็น
- ออกไปมณฑกบถกับพระสงฆ์
- ช่วยงานวัด
- ฟังบรรยายธรรม
- เถินจงกรม นั่งสมาธิ
- ทำกิจกรรมนอกวัด

“อาตมายืนยันอยู่เสมอว่า
โลกปัจจุบันนี้ที่เจริญโดยการศึกษา ถือศีลข้อเดียวพอ
ไม่ต้องยุ่งยากลำบากหลายข้อ คือ
ไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นหัวใจของศาสนาทุกศาสนา”

พุทธศาสนิกชน

บทที่ 4

การสนับสนุนเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง
จากโครงการ

4.1 ที่มาและความเป็นมาของโครงการ

การดำเนินงานวิจัยการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ถือเป็นโครงการที่ให้ความสนใจกับการยกระดับกระบวนการและกิจกรรมการพัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาด้านการส่งเสริมสุขภาวะและการลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงบทบาทระหว่าง หน่วยงานภาควิชาการคือ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หน่วยงานสนับสนุนองค์ความรู้และกระบวนการดำเนินงานคือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และหน่วยงานคณะสงฆ์ทั้งโครงการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” คณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่ของมหาเถรสมาคม และคณะสงฆ์ระดับจังหวัดนำร่องที่เข้าร่วมการดำเนินการพัฒนากิจกรรมและโครงการเพื่อสนับสนุนการสร้างสุขภาวะต่อไป เมื่อพิจารณาพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพโดยเฉพาะจากการบริโภคยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า อัตราของการบริโภคทั้งยาสูบและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีอัตราการลดลงตลอดช่วง 10–20 ปีที่ผ่านมาเริ่มมีอัตราการตกที่ โดยในปี พ.ศ. 2558 สำหรับประชากรไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีอัตราการบริโภคยาสูบ คิดเป็นร้อยละ 19.9 และมีอัตราการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คิดเป็นร้อยละ 34 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) การดำเนินงานวิจัยการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ จึงมุ่งเน้นการนำองค์ความรู้และแนวปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างสุขภาวะและลดโอกาสและปัจจัยเสี่ยงที่จะนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ โดยมีสาระสำคัญของการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังนี้

(1) การสร้างความร่วมมือที่ผ่านมาระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถยกระดับกระบวนการดำเนินงานของเครือข่ายพระสงฆ์เพื่อการเชื่อมโยงพันธกิจการส่งเสริมสุขภาวะกับกิจการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ได้เป็นอย่างดี การศึกษาของ พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (2558) เสนอแนวทางการเชื่อมโยงเครือข่ายวิชาการและการสนับสนุนสุขภาวะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดคือสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดหรือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ สามารถสร้างเสริมกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมได้ 4 มิติสำคัญคือ การเรียนรู้ของบุคคลและสังคมโดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำ, เกิดเครือข่ายการพัฒนาในพื้นที่ระหว่างภาคส่วนต่างๆ ทั้งพระสงฆ์ องค์กรภาครัฐ

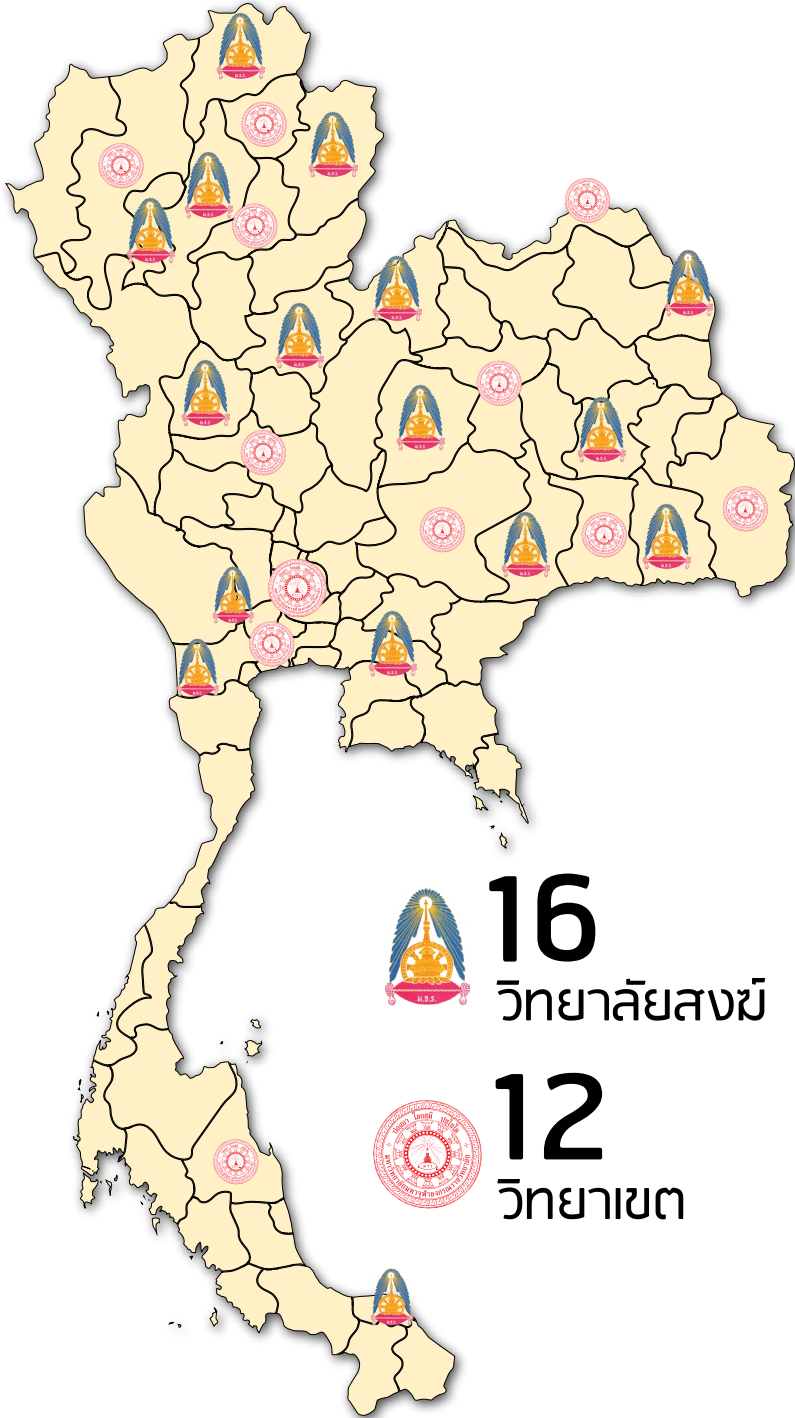
ท้องถิ่นและประชาชน, เกิดเครือข่ายการจัดการตนเองด้านสุขภาวะ และเกิดพลังการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การยกระดับสุขภาวะ อาทิ การจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และการยกระดับสวัสดิการชุมชน เป็นต้น³³

(2) สำหรับการดำเนินงานเพื่อการยกระดับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นผลจากมติของมหาเถรสมาคมในการประชุมครั้งที่ 5/2559 (มติที่ 106/2559) และ การประชุมครั้งที่ 2/2560 เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2560 ที่มีมติเห็นชอบแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 6+(1) ด้าน โดยในแต่ละด้านยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้มหาเถรสมาคมยังได้กำหนดโครงการเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาอีก 14 โครงการ จะเห็นได้ว่าโครงการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ที่มีการกำหนดรูปแบบกิจกรรม ตัวชี้วัด และเกณฑ์ในการประเมินผลของการดำเนินโครงการผ่าน (1) กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล 5 (2) กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาตามวิถีชีวิตชาวพุทธ และ (3) กิจกรรมส่งเสริมตามงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ที่มีการบรรจุกิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา กิจกรรมเลิกบุหรี่เพื่อภรรยาเลิกสุราเพื่อลูกรัก เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของการประเมินความสำเร็จของโครงการ ได้สร้างให้เกิดการขับเคลื่อนบทบาทของคณะสงฆ์ออกสู่สังคมในหลายมิติ จะเห็นได้จากจำนวนผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการมากถึง 41,438,987 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 63.05

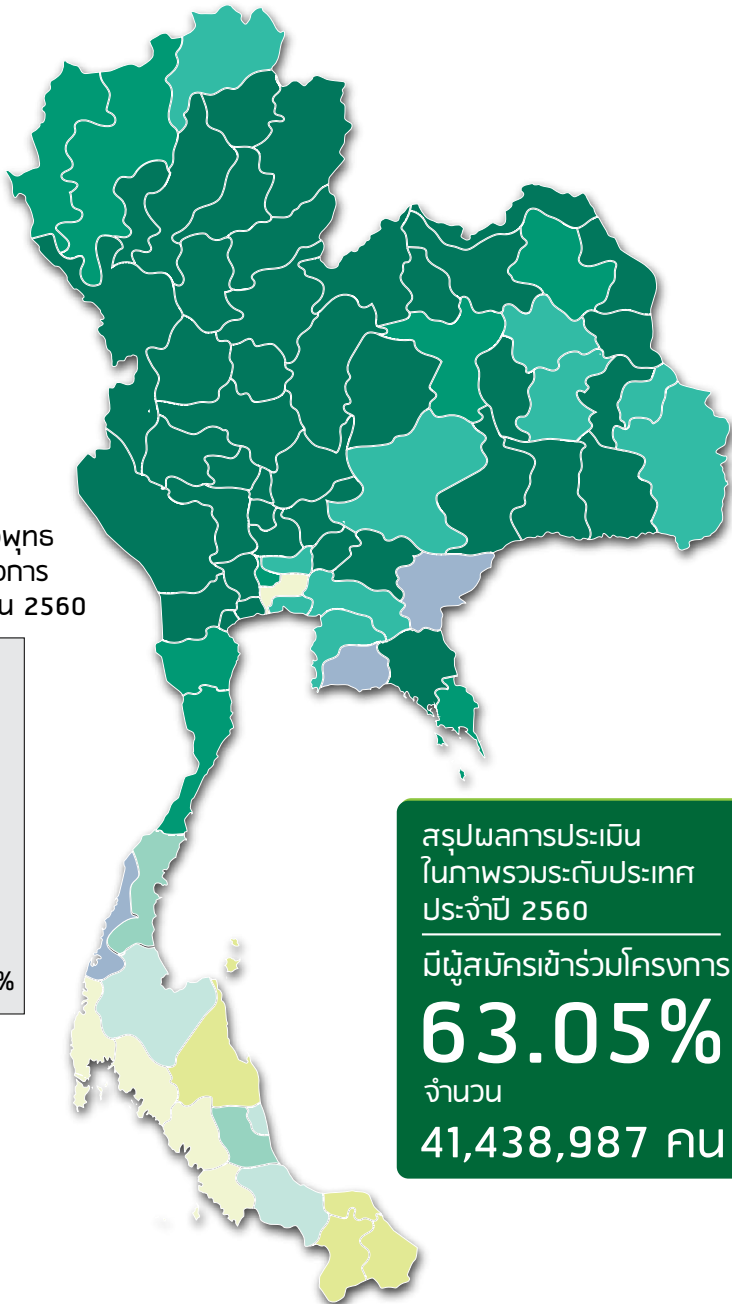
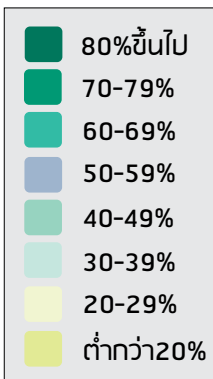
---

³³ กรุณาพิจารณาเพิ่มเติมจาก พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, สายชล ปัญฺชิต และคณะ. (2558). การเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

จำนวนประชากรชาวพุทธ
ที่สมัครเข้าร่วมโครงการ
ณ วันที่ 15 พฤศจิกายน 2560

สรุปผลการประเมิน
ในภาพรวมระดับประเทศ
ประจำปี 2560

มีผู้สมัครเข้าร่วมโครงการ

63.05%

จำนวน

41,438,987 คน

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาลาฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีนิสิตระดับปริญญาตรี
ปีการศึกษา 2560 ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค จำนวน 17,694 รูป/คน
โดยเป็นพระสงฆ์และสามเณร จำนวน 9,713 รูป

การประชุมคณะทำงานเพื่อเตรียมความพร้อม และติดตามการดำเนินงาน

การประชุมคณะทำงานเพื่อเตรียมความพร้อม
และติดตามการดำเนินงาน

การประชุมสัมมนา ยกระดับหมู่บ้านศีล 5 แบบมีส่วนร่วม ประจำปี 2561
 ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 8
 วันที่ 26 กันยายน 2561 ณ วัดโพธิ์ชัย พระอารามหลวงหนองคาย

โครงการขับเคลื่อนงานวิจัยโดยอบรมเชิงปฏิบัติการ
“การปฏิบัติตามแนวทางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล 5”
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ วัดจันทรังษีวราราม อ.เฝ้าไร่ นนทบุรี

พิธีแถลงข่าว
สวดมนต์เข้ามามีจังหวัดขอนแก่น ต้นรับปี 2562 “สวดมนต์เรื่องแสง”
วันที่ 24 ธันวาคม 2561 ณ พระมหาธาตุุแก่นนคร
วัดหนองแวงพระอารามหลวง จังหวัดขอนแก่น

พิธีลงนามบันทึกความร่วมมือการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ
วันที่ 19 ธันวาคม 2561 ณ วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พิธีลงนามบันทึกความร่วมมือการขับเคลื่อนการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ
 คณะสงฆ์จังหวัดพะเยา และภาคีเครือข่าย
 วันที่ 26 ธันวาคม 2561 ณ โรงเรียนราชคฤห์วิทยา อ.เมือง จ.พะเยา

โครงการเสริมสร้างพลังเครือข่ายสุภาพะเชิงพื้นที่ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ป้องกันนักต้อมและนักสูบหน้าใหม่
วันที่ 20 ธันวาคม 2561 ณ หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดตาก

4.2 เครือข่ายการทำงาน

1) เครือข่ายมูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่

มูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่

มูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่เกิดขึ้นจากความตื่นตัวและการตระหนักถึงปัญหาของบุหรี่ที่กำลังแพร่ระบาดอย่างหนักในสังคม โดยมีเป้าหมายสำคัญในการรณรงค์ให้คนไทยลดการสูบบุหรี่ลง ตลอดจนงานการสร้างค่านิยมที่ไม่สูบบุหรี่แก่คนรุ่นใหม่ ทั้งนี้ มูลนิธิธรรมรงค์ฯ เน้นขับเคลื่อนกิจกรรมการรณรงค์ใน 6 กลุ่มเป้าหมายสำคัญ ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง พระภิกษุ สำนักงาน และคนที่อยากเลิกบุหรี่ ซึ่งเนื้อหาในการรณรงค์ ลักษณะกิจกรรม และสื่อที่ใช้จะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามกลุ่มเป้าหมาย

สำหรับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในมูลนิธิธรรมรงค์ฯ จะมุ่งเน้นไปที่การรณรงค์ ผ่านสื่อสารมวลชนเป็นหลัก ทำให้กิจกรรมของโครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในช่วงที่ผ่านมามีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ จะเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสสังคม และไม่ยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตายตัว เช่น การจัดกิจกรรมที่เข้ากับวาระพิเศษต่างๆ ได้แก่ วันพ่อ วันเด็ก วันวาเลนไทน์ จัดประกวดงานศิลปะ แข่งขันเดินแอโรบิค ฯลฯ ภายใต้เนื้อหาธรรมรงค์เชิญชวนให้ทุกคนห่างไกลจากบุหรี่ เป็นต้น

ติดต่อ: มูลนิธิธรรมรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่

36/2 ซอยประดิพัทธ์ 10 ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ : 0-2278-1828

2) เครือข่ายมูลนิธิเมาไม่ขับ

มูลนิธิเมาไม่ขับเกิดขึ้นจากความตระหนักถึงความสำคัญในการลดปัญหาผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรทางบก ที่มีสาเหตุมาจากการเมาและขับรถ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระแสความตื่นตัวในสังคมเกี่ยวกับปัญหาอุบัติเหตุจราจรจากสุราตลอดจนเสริมสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนไม่ขับรถขณะเมาสุรา

กิจกรรมของมูลนิธิเมาไม่ขับนั้น จะมุ่งเน้นไปที่การรณรงค์ให้คนไทยรับรู้ถึงอันตรายจากการเมาสุราแล้วออกไปขับรถ การมุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม โดยเมาแล้วไม่ขับรถ ในระดับนโยบายมูลนิธิฯ ได้สนับสนุนให้ตำรวจมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ปรับแก้ไขกฎหมายที่มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการเกิดอุบัติเหตุจราจรที่มีสาเหตุมาจากการเมาแล้วขับ ตลอดจนการสนับสนุนให้เกิดภาคีเครือข่ายในการรณรงค์เมาไม่ขับในทุกสังคม

ติดต่อ : มูลนิธิเมาไม่ขับ

เลขที่ 21 หมู่บ้านประชาณีเวศน์ 2 ซอยสามัคคี 58 แยกสามัคคี 58/26 ถนนสามัคคี
ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ : 02-575-0044 Email : ddd@ddd.or.th

3) เครือข่ายองค์กรงดเหล้า

เครือข่ายองค์กรงดเหล้า

เครือข่ายองค์กรงดเหล้าเกิดขึ้นจากความพยายามในการแก้ไขปัญหาสังคมที่มีสาเหตุปัจจัยมาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งปัญหาด้านอาชญากรรม ปัญหาความรุนแรงทางเพศ ปัญหาทะเลาะวิวาท และรวมไปถึงปัญหาการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน เนื่องจากในแต่ละปี คนไทยเสียชีวิตจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปีละมากกว่า 26,000 คน บาดเจ็บและพิการอีกจำนวนมาก คิดเป็นค่าเสียหายสูงถึงปีละสองแสนล้านบาท จากปัญหาที่เกิดขึ้นนำมาสู่การรวบรวมข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

สำหรับกิจกรรมของเครือข่าย จะเน้นการสร้างเครือข่ายองค์กรงดเหล้าทั่วประเทศ โดยเผยแพร่กิจกรรม อัปเดตข่าวสารที่ส่งเสริมการรณรงค์ให้คนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้น้อยลง เกิดความตระหนักถึงโทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การจัดตั้งมูลนิธิสื่อเพื่อเยาวชน เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับนำเสนอผลงานของเยาวชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมลดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้เครือข่ายฯ ยังเน้นขับเคลื่อนกิจกรรมรณรงค์ตามงานและเทศกาลสำคัญที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุที่มีสาเหตุมาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ ช่วงเทศกาลปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ วัดเข้าพรรษา เป็นต้น

ติดต่อ : สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.)

เลขที่ 110/287-288 หมู่ที่ 6 ซอยโพธิ์แก้ว แยก 4 ถนนโพธิ์แก้ว แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์ : 02 948 3300, โทรสาร สคล. : 02 948 3930,

โทรสาร สปอนเซอร์ชิป : 02 948 3302

ภาคผนวก

- สื่อและองค์ความรู้โครงการ
- พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551
- พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560

สื่อและองค์ความรู้โครงการ

แผ่นพับ

1. เลิกบุหรี่โทร 1600
2. สายด่วนเลิกเหล้า 1413

โครงการเสริมสร้างสุขภาพและเรียนรู้ผ่านช่องทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพบูรณาการ

อธิษฐานบารมี เลิกบุหรี่ เลิกเหล้า

สุขภาพดี สุขุมดี ชีวิตไม่เสี่ยง

โดย

โครงการเสริมสร้างสุขภาพและเรียนรู้ผ่านช่องทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพบูรณาการ
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสาธารณสุข (สส.)

สมาทานศีล 5

นโม ตสสะ ภคฺชวารโ อระหโต สัมมาสัมพุทธสสะ ๗ (ว่า 3 จบ)
พุทฺธัง สรรณัง คัจฉามิ
ธัมมํ สรรณัง คัจฉามิ
สังฆํ สรรณัง คัจฉามิ

กุดียัมปี พุทฺธัง สรรณัง คัจฉามิ
กุดียัมปี ธัมมํ สรรณัง คัจฉามิ
กุดียัมปี สังฆํ สรรณัง คัจฉามิ

ถะถียัมปี พุทฺธัง สรรณัง คัจฉามิ
ถะถียัมปี ธัมมํ สรรณัง คัจฉามิ
ถะถียัมปี สังฆํ สรรณัง คัจฉามิ

ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สมาถิยามิ
อกัณเฏทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สมาถิยามิ
กามสุถิฉัจฉารา เวระมะณี สิกขาปะทัง สมาถิยามิ
มุสาวากา เวระมะณี สิกขาปะทัง สมาถิยามิ
สุราเมรยมันตปะปมาทักฺขานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สมาถิยามิ

11 วิธีปฏิบัติช่วยเลิกบุหรี่

อย่างง่ายและได้ผล

1. ฝึกทักซิเตดเน็ท/ ระบุในเวลาใจในการเลิกบุหรี่ เช่น เลิกเพื่อในหลวงรัชกาลที่ 9 / รัชกาลที่ 10 เลิกเพื่อลูก เลิกเพื่อครอบครัว เลิกเพื่อลูกภาพที่ดีขึ้น เลิกเพื่อประกอบอาชีพได้สบาย ฯลฯ
2. ไม่สูบบุหรี่ในบ้าน
3. ไม่ซื้อ ไม่พกบุหรี่
4. ทักอุปรกรณ์สำหรับสูบบุหรี่
5. อยู่ห่างคนที่สูบบุหรี่
6. ดื่มน้ำมากๆ
7. ดื่มน้ำพุดอกขาว
8. เคี้ยวมะนาว หรือผลไม้รสเปรี้ยว
9. เคี้ยวพริกฝรั่ง
10. ใช้น้ำยาบ้วนปาก
11. งดทอดดูและกลิ่นคาวเลิกบุหรี่

10 วิธีปฏิบัติช่วยเลิกเหล้า

ด้วยตนเอง

1. ตั้งใจจริง ที่จะเลิกยาก แต่ก็ได้ต้องเลิกได้
2. มีเป้าหมายว่าจะเลิกเพื่อใคร พ่อ แม่ ลูก หรือคนที่คุณรัก
3. ใจแข็ง พักคำเตือนไว้แต่เมื่อจำขามองคน
4. กำหนดเป้าหมาย ลดปริมาณการดื่มใน ๓๕-๖๐ วัน
5. ค่อยๆ ปรับมีสัปดาห์ละลดองครั้งค่อยจนเลิกได้
6. หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เสี่ยง เช่น ผับบาร์ และเพื่อนที่ดื่มเหล้า
7. ทำกิจกรรมอื่น เช่น เล่นกีฬา ว่ายน้ำ
8. สักปฏฺธะให้เป็นเมื่อถูกชวนดื่มเหล้า
9. บริกรหาให้ถูกคนเมื่อถูกชวนดื่ม
10. บริกรหาหน่วยงานที่ช่วยเหลือเรื่องอาการเลิกเหล้า เช่น ศูนย์บริการเรื่องแอลกอฮอล์เลิกเหล้า โทร. ๑๖๖๖ หรือ โทร. ๑๔๒๒ ศูนย์ปฏิบัติการกรมควบคุมโรค ๐๒ ๕๙๐ ๓๓๓๓

เลิกบุหรี่ เลิกเหล้า (จัดการเอง)

1 สัปดาห์ 1 เดือน 2 เดือน 3 เดือน ตลอดชีวิต

ชื่อ - นามสกุล _____ อายุ _____
ที่อยู่ _____

เบอร์โทรศัพท์ _____
วันที่เลิก _____

แบบครอบครัว

สมาคมศิษย์เก่า

อริษยาบารมี ขวนก่ำต เลิกบุหรี่ ทั่วไทย

ขอเชิญพี่น้องประชาชน ร่วมอริษยาบารมี

ขวนก่ำตเลิกบุหรี่ หรือปีปพลังช่วยคนที่เรารักให้เลิกบุหรี่

วันที่ 31 ธันวาคม 2560

โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงพฤติกรรมสูบบุหรี่

โดย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)

หลักการและเหตุผล

การดำเนินโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงพฤติกรรมสูบบุหรี่ เป็นโครงการที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการและการมีส่วนร่วมที่พัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อการลดปัจจัยเสี่ยงสูบบุหรี่ (บุหรี่) โดยเน้นเชื่อมโยงพุทธศาสนิกชนจากภาคต่างๆ ทั้งระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ เพื่อสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งและส่งเสริมการเสริมสร้างเครือข่ายในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ และดำเนินการ "หมู่บ้านสุขภาพดี 5" และลดการสูบบุหรี่ของเยาวชนและคนรุ่นใหม่ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยระยะเวลา 1 ปี มีจุดมุ่งหมาย 26 จังหวัดทั่วประเทศ

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินโครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงสูบบุหรี่ ซึ่งเน้นการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงสูบบุหรี่ โดยเป็นโครงการที่บูรณาการและเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสุพรรณบุรี และภาคอื่นๆ การสนับสนุนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการลดปัจจัยเสี่ยงสูบบุหรี่ (บุหรี่) เป็นมิติพิเศษที่สำคัญ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งและส่งเสริมการเสริมสร้างเครือข่ายในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ

รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคม

โดยให้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

เป้าหมายของการดำเนินงาน

- พัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศ
- พัฒนาหมู่บ้านสุขภาพดีจังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน 26 หมู่บ้าน
- พระสงฆ์ และประชาชนทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรม 78,000 รูป/คน (26 จังหวัด * 10 อำเภอ * 300 หมู่บ้าน)
- เกิดเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่การดำเนินงาน ประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคมของภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาสังคม

วัตถุประสงค์

1. พัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมสุขภาวะและลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพพุทธศาสนิกชน
2. สร้างเครือข่ายสุขภาพทางสังคมในจังหวัดสุพรรณบุรี
3. สนับสนุนโครงการหมู่บ้านสุขภาพดี 5 และโครงการชุมชนต้นแบบของจังหวัดสุพรรณบุรี
4. เพื่อใช้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

สติ๊กเกอร์ Application line

chayanit

No Cigarette!

No Alcohol! No Cigarette!

@chayanit

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติ
ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
พ.ศ. ๒๕๕๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑
เป็นปีที่ ๖๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๘ ประกอบกับมาตรา ๔๑ มาตรา ๔๓ และมาตรา ๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“เครื่องดืมแอลกอฮอล์” หมายความว่า สุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ทั้งนี้ ไม่รวมถึงยาวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

“ผู้ติดเครื่องดืมแอลกอฮอล์” หมายความว่า บุคคลที่ดืมเครื่องดืมแอลกอฮอล์จนก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพร่างกายหรือจิตใจ โดยการดืมนั้นมีลักษณะที่ต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้น และเมื่อหยุดดืมจะมีอาการแสดงของการขาดเครื่องดืมแอลกอฮอล์ในร่างกาย

“ขาย” หมายความว่า รวมถึง จำหน่าย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน ให้ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า

“โฆษณา” หมายความว่า การกระทำไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็น ได้ยินหรือทราบข้อความเพื่อประโยชน์ในทางการค้า และให้หมายความรวมถึงการสื่อสารการตลาด

“การสื่อสารการตลาด” หมายความว่า การกระทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขายสินค้า บริการหรือภาพลักษณ์ การประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข่าวสาร การส่งเสริมการขาย การแสดงสินค้า การจัดหรือสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมพิเศษ และการตลาดแบบตรง

“ข้อความ” หมายความว่า การกระทำที่ปรากฏด้วยตัวอักษร ภาพ ภาพยนตร์ แสง เสียง เครื่องหมายหรือการกระทำอย่างใด ๆ ที่ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายได้

“ฉลาก” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ กระดาษหรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏข้อความเกี่ยวกับสินค้าซึ่งแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือสอดแทรก หรือรวมไว้กับสินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้าและหมายความรวมถึงเอกสาร หรือคู่มือสำหรับใช้ประกอบกับสินค้า ป้ายที่ติดตั้งหรือแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้านั้น

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการนโยบายเครื่องดืมแอลกอฮอล์แห่งชาติ

“คณะกรรมการควบคุม” หมายความว่า คณะกรรมการควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดืมแอลกอฮอล์

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมควบคุมโรค

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้ง
พนักงานเจ้าหน้าที่ ออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ

มาตรา ๕ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์แห่งชาติ” ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย
เป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นรองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การท่องเที่ยวและกีฬา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการ

ให้ปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นเลขานุการ และให้อธิบดีและผู้อำนวยการสำนักงาน
เศรษฐกิจการคลังเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๖ ให้คณะกรรมการมีที่ปรึกษาเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงาน
ตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ประกอบด้วย

(๑) ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

(๒) ผู้แทนองค์กรที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการรณรงค์เพื่อลดและเลิกการบริโภค
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งเลือกกันเองจำนวนหนึ่งคน ผู้แทนองค์กรที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีวัตถุประสงค์
เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กซึ่งเลือกกันเองจำนวนหนึ่งคน ผู้แทนองค์กรที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีวัตถุประสงค์
เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเลือกกันเองจำนวนหนึ่งคน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์
ด้านสังคมศาสตร์ ด้านกฎหมาย และด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ด้านละหนึ่งคน

การเลือกและการแต่งตั้งที่ปรึกษาตาม (๒) และ (๓) ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของที่ปรึกษาตาม (๒) และ (๓) โดยอนุโลม เว้นแต่อำนาจของรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๓ (๓) ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการ

มาตรา ๗ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการคนที่หนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม หากรองประธานกรรมการคนที่หนึ่งไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการคนที่สองเป็นประธานในที่ประชุม หากรองประธานกรรมการคนที่สองไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๘ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบาย แผนงาน และการควบคุมเครื่องดื่มน้ำอัดลมเกี่ยวกับมาตรการด้านภาษี รวมทั้งมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มน้ำอัดลม ตลอดจนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

(๒) ติดตามประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินงานตาม (๑)

(๓) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๙ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗ มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานโดยอนุโลม

หมวด ๒

คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์

มาตรา ๑๐ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์” ประกอบด้วย

(๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานกรรมการ

(๒) ปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นรองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง ปลัดกระทรวงการคลังเป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง และปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานกรรมการคนที่สาม

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ปลัดกรุงเทพมหานคร และผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

(๔) ผู้แทนองค์กรเอกชน จำนวนสามคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการคัดเลือกจากองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์มิใช่เป็นการแสวงหากำไร และดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับด้านการสนับสนุนและรณรงค์ให้มีการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ด้านการคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือสตรี ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค โดยมีผู้แทนองค์กรเอกชนในแต่ละด้านไม่เกินหนึ่งคน ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

(๕) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสามคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านการแพทย์ จิตวิทยาหรือการสาธารณสุข ด้านสังคมสงเคราะห์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์หรือนิเทศศาสตร์ ด้านการศึกษา การศาสนาหรือวัฒนธรรมโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละด้านไม่เกินหนึ่งคน

ให้อธิบดีเป็นกรรมการและเลขานุการ อธิบดีกรมสรรพสามิตเป็นกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ และให้ผู้ช่วยอธิบดีเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๑๑ กรรมการตามมาตรา ๑๐ (๔) และ (๕) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๓) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี หรือเป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๔) ไม่เคยต้องคำพิพากษาว่ามีความผิดในคดีที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดืมแอลกอฮอล์ เว้นแต่พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

(๖) ไม่เป็นผู้ประกอบกิจการเครื่องดืมแอลกอฮอล์หรือมีส่วนได้เสียในกิจการเกี่ยวกับเครื่องดืมแอลกอฮอล์

(๗) ไม่เป็นผู้ติดเครื่องดืมแอลกอฮอล์

มาตรา ๑๒ กรรมการตามมาตรา ๑๐ (๔) และ (๕) มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระในวาระหนึ่ง ให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ภายในเก้าสิบวัน ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ ให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๑๓ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา ๑๐ (๔) และ (๕) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) รัฐมนตรีให้ออก

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑

ในกรณีที่กรรมการตามมาตรา ๑๐ (๔) และ (๕) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้มีการแต่งตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างลง เว้นแต่วาระของกรรมการจะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวันและในระหว่างที่ยังมิได้แต่งตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้กรรมการที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

มาตรา ๑๔ ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการตามมาตรา ๑๐ (๔) และ (๕) ในระหว่างที่กรรมการตามมาตรา ๑๐ (๔) และ (๕) ซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้วนั้น

มาตรา ๑๕ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗ มาใช้บังคับกับการประชุมคณะกรรมการควบคุมโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ คณะกรรมการควบคุมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอนโยบาย แผนงาน และการควบคุมเครื่องคัมแอลกอฮอล์เกี่ยวกับมาตรการด้านภยารวมทั้งมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมเครื่องคัมแอลกอฮอล์ ตลอดจนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องคัมแอลกอฮอล์ต่อคณะกรรมการ

(๒) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ ฉลาก พร้อมทั้งข้อความคำเตือนสำหรับเครื่องคัมแอลกอฮอล์ที่ผลิต หรือนำเข้า

(๓) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการกำหนดเวลาขายเครื่องคัมแอลกอฮอล์ สถานที่ห้ามขายเครื่องคัมแอลกอฮอล์ วิธีหรือลักษณะการขายเครื่องคัมแอลกอฮอล์ที่ต้องห้ามสถานที่หรือบริเวณห้ามบริโภคเครื่องคัมแอลกอฮอล์ และสิ่งอื่นใดที่ใช้เป็นการโฆษณาเครื่องคัมแอลกอฮอล์

(๔) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องคัมแอลกอฮอล์

(๕) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการหรือรัฐมนตรีในการออกประกาศหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้แล้วแต่กรณี

(๖) ให้คำปรึกษาแนะนำ และประสานงานแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องคัมแอลกอฮอล์ รวมทั้งการเสนอมาตรการในการป้องกันผลกระทบจากการบริโภคเครื่องคัมแอลกอฮอล์ ตลอดจนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องคัมแอลกอฮอล์

(๗) จัดให้มีหรือส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการให้แก่เยาวชนและประชาชนโดยทั่วไปให้เข้าใจถึงโทษและพิษภัยของเครื่องคัมแอลกอฮอล์

(๘) เชิญข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น หรือให้จัดส่งเอกสารหรือข้อมูล เพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

(๘) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือตามมติคณะกรรมการ

มาตรา ๑๗ คณะกรรมการควบคุมมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการควบคุมมอบหมาย

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗ มาใช้บังคับกับการประชุมของคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน โดยอนุโลม

มาตรา ๑๘ ให้มีคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานครเป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนกองบัญชาการตำรวจนครบาล ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์ ผู้แทนกรมสรรพสามิต หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในกรุงเทพมหานครซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้ง หนึ่งคน ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ และผู้อำนวยการเป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ด้านสังคมสงเคราะห์ การแพทย์ จิตวิทยา และกฎหมายด้านละหนึ่งคน

ให้ผู้ว่าราชการสำนักอนามัยเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครจะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสำนักอนามัยไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

มาตรา ๑๙ ให้มีคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ รองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นรองประธานกรรมการ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด สรรพสามิตพื้นที่ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัด แต่งตั้งหนึ่งคน หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาในจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งหนึ่งคน ประชาสัมพันธ์จังหวัด พัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่รับผิดชอบในเขตจังหวัด ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในเขตจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจังหวัดละไม่เกิน สี่คน เป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้มี ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านสังคมสงเคราะห์ การแพทย์ จิตวิทยา และกฎหมาย ด้านละหนึ่งคน

ให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์จังหวัดจะแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

มาตรา ๒๐ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การแต่งตั้งกรรมการแทนและการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ โดยอนุโลม เว้นแต่อำนาจของรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๓ (๓) ให้เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๑ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗ และมาตรา ๘ มาใช้บังคับกับการประชุมและการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์จังหวัดโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์จังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ในเขตกรุงเทพมหานครหรือในเขตจังหวัดแล้วแต่กรณี ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นเกี่ยวกับมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์และการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ต่อคณะกรรมการควบคุม

(๒) ให้คำปรึกษาแนะนำ และประสานงานแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนเกี่ยวกับการควบคุมการผลิต การนำเข้า การขาย การโฆษณา และการบริโภคเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ รวมทั้งการเสนอมาตรการในการป้องกันผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ ตลอดจนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์

(๓) กำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อเฝ้าระวังและป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนไปเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์

(๔) กำหนดแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการในการลดและเลิกการบริโภคเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์

(๕) ติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อลดและเลิกการบริโภคเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ แล้วรายงานผลต่อคณะกรรมการควบคุม

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการควบคุมมอบหมาย

มาตรา ๒๓ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการและอนุกรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๓

สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำอัดลม

มาตรา ๒๔ ให้จัดตั้ง “สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำอัดลม” ขึ้นในกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

ให้มีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงาน

มาตรา ๒๕ ให้สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ และคณะกรรมการควบคุม

(๒) ดำเนินการหรือสนับสนุนให้มีการดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเครื่องดื่มน้ำอัดลม และดำเนินการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบาย รวมทั้งแผนงานและมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มน้ำอัดลม และการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสุขภาพผู้ติดเครื่องดื่มน้ำอัดลมของหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง แล้วรายงานให้คณะกรรมการควบคุมทราบและพิจารณาเสนอคณะกรรมการ

(๓) ประสานงานและร่วมมือกับคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำอัดลมกรุงเทพมหานคร คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำอัดลมจังหวัด ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มน้ำอัดลม และการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสุขภาพผู้ติดเครื่องดื่มน้ำอัดลม

(๔) เป็นศูนย์กลางข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องดื่มน้ำอัดลม

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการควบคุม มอบหมาย

หมวด ๔

การควบคุมเครื่องดื่มน้ำอัดลม

มาตรา ๒๖ ให้ผู้ผลิตหรือนำเข้าเครื่องดื่มน้ำอัดลม ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้มีบรรจุภัณฑ์ ฉลาก พร้อมทั้งข้อความคำเตือนสำหรับเครื่องดื่มน้ำอัดลมที่ผลิตหรือนำเข้า ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการควบคุมประกาศกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(๒) การอื่นตามที่คณะกรรมการควบคุมกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๗ ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณดังต่อไปนี้

(๑) วัดหรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา

(๒) สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลและร้านขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา

(๓) สถานที่ราชการ ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นร้านค้าหรือสโมสร

(๔) หอพักตามกฎหมายว่าด้วยหอพัก

(๕) สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

(๖) สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง หรือร้านค้าในบริเวณสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง

(๗) สวนสาธารณะของทางราชการที่จัดไว้เพื่อการพักผ่อนของประชาชนโดยทั่วไป

(๘) สถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๒๘ ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัน หรือเวลาที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ ทั้งนี้ ประกาศดังกล่าวจะกำหนดเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นใด ๆ เท่าที่จำเป็นไว้ด้วยก็ได้

บทบัญญัติในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับกับการขายของผู้ผลิตผู้นำเข้าหรือตัวแทนของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าไปยังผู้ขายซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยสุรา

มาตรา ๒๙ ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลดังต่อไปนี้

(๑) บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์

(๒) บุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้

มาตรา ๓๐ ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยวิธีการหรือในลักษณะ ดังต่อไปนี้

(๑) ใช้เครื่องขายอัตโนมัติ

(๒) การเร่ขาย

(๓) การลดราคาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการขาย

(๔) ให้หรือเสนอให้สิทธิในการเข้าชมการแข่งขัน การแสดง การให้บริการการชิงโชค การชิงรางวัล หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทนแก่ผู้ซื้อเครื่องดื่มนัลโคออสต์ หรือแก่ผู้นำหีบห่อ หรือสลากหรือสิ่งอื่นใดเกี่ยวกับเครื่องดื่มนัลโคออสต์มาแลกเปลี่ยนหรือแลกซื้อ

(๕) โดยแจก แถม ให้ หรือแลกเปลี่ยนกับเครื่องดื่มนัลโคออสต์ หรือกับสินค้าอื่น หรือ การให้บริการอย่างอื่นแล้วแต่กรณี หรือแจกจ่ายเครื่องดื่มนัลโคออสต์ในลักษณะเป็นตัวอย่างของ เครื่องดื่มนัลโคออสต์ หรือเป็นการจูงใจสาธารณชนให้บริโภคเครื่องดื่มนัลโคออสต์ รวมถึงการกำหนด เงื่อนไขการขายในลักษณะที่เป็นการบังคับซื้อเครื่องดื่มนัลโคออสต์โดยตรงหรือทางอ้อม

(๖) โดยวิธีหรือลักษณะอื่นใดตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ มาตรการ ๓๑ ห้ามมิให้ผู้ใดบริโภคเครื่องดื่มนัลโคออสต์ในสถานที่หรือบริเวณดังต่อไปนี้

(๑) วัดหรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา เว้นแต่เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม ทางศาสนา

(๒) สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล และร้านขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นที่พักส่วนบุคคล

(๓) สถานที่ราชการ ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นที่พักส่วนบุคคล หรือสโมสร หรือการจัดเลี้ยง ตามประเพณี

(๔) สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นที่พักส่วนบุคคล หรือสโมสร หรือการจัดเลี้ยงตามประเพณี หรือสถานศึกษาที่สอนการผสมเครื่องดื่มนัลโคออสต์และ ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

(๕) สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิงหรือร้านค้า ในบริเวณสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง

(๖) สวนสาธารณะของทางราชการที่จัดไว้เพื่อการพักผ่อนของประชาชนโดยทั่วไป

(๗) สถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

มาตรา ๓๒ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเครื่องดื่มนัลโคออสต์หรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของ เครื่องดื่มนัลโคออสต์อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงใจให้ผู้อื่นดื่มโดยตรงหรือโดยอ้อม

การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ใด ๆ โดยผู้ผลิตเครื่องดื่มนัลโคออสต์ทุกประเภทให้กระทำได้ เฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้เชิงสร้างสรรค์สังคม โดยไม่มีการปรากฏภาพของสินค้า หรือบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มนัลโคออสต์นั้น เว้นแต่เป็นการปรากฏของภาพสัญลักษณ์ของเครื่องดื่มนัลโคออสต์

แอลกอฮอล์ หรือสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นเท่านั้น ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสอง มิให้ใช้บังคับกับการโฆษณาที่มีต้นกำเนิดนอกราชอาณาจักร

หมวด ๕

การบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

มาตรา ๓๓ ผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือญาติ คณะบุคคล หรือองค์กรทั้งภาครัฐหรือเอกชน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาจขอรับการสนับสนุนเพื่อการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพจากสำนักงานได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการควบคุมกำหนด

หมวด ๖

พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๓๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในสถานที่ทำการของผู้ผลิต นำเข้า หรือขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สถานที่ผลิต นำเข้า หรือขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สถานที่เก็บเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในเวลาทำการของสถานที่นั้น รวมถึงเข้าตรวจสอบยานพาหนะเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ยึดหรืออายัดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ขายที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) มีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใดมาเพื่อประกอบการพิจารณา

มาตรา ๓๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อผู้รับอนุญาตหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๓๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๓๔ ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๓๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๗

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๓๘ ผู้ผลิตหรือนำเข้าเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๙ ผู้ใดขายเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์โดยฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ หรือมาตรา ๒๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๐ ผู้ใดขายเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์โดยฝ่าฝืนมาตรา ๒๙ หรือมาตรา ๓๐ (๑) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๐ (๒) (๓) (๔) (๕) หรือ (๖) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่งแล้ว ผู้ฝ่าฝืนยังต้องระวางโทษปรับอีกวันละไม่เกินห้าหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามให้ถูกต้อง

มาตรา ๔๔ ผู้ใดต่อสู้หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๓๔ (๑) หรือ (๒) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดไม่ยอมมาให้ถ้อยคำหรือไม่ยอมให้ถ้อยคำโดยไม่มีเหตุอันสมควรต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๓๔ (๓) หรือไม่ยอมส่งเอกสารหรือวัตถุอื่นใดมาเพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อถูกเรียกให้ส่งตามมาตรา ๓๔ (๓) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ อันเป็นการไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา ๔๕ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้คณะกรรมการควบคุมมีอำนาจเปรียบเทียบได้ และในการนี้ให้คณะกรรมการควบคุมมีอำนาจมอบหมายให้คณะอนุกรรมการพนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการเปรียบเทียบได้ โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบ หรือเงื่อนไขประการใด ๆ ให้แก่ผู้ได้รับมอบหมายตามที่เห็นสมควรก็ได้

ในการสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนพบว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอมให้เปรียบเทียบให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องมายังคณะกรรมการควบคุมหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการควบคุมมอบหมายให้มีอำนาจเปรียบเทียบตามวรรคหนึ่งภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ผู้นั้นแสดงความยินยอมให้เปรียบเทียบ

เมื่อผู้กระทำความผิดได้เสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้วให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ได้ก่อให้เกิดปัญหา ด้านสุขภาพ ครอบครัว อุบัติเหตุและอาชญากรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพ ผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อช่วยลดปัญหาและผลกระทบทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ ช่วยสร้างเสริมสุขภาพ ของประชาชน โดยให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนช่วยป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้ เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติควบคุม

ผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติ
ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ
พ.ศ. ๒๕๖๐

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐
เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบและกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๓๕

(๒) พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ผลิตภัณฑ์ยาสูบ” หมายความว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบของใบยาสูบหรือพืชนิโคทีนาทาแบกุ่ม (*Nicotiana tabacum*) และให้หมายความรวมถึงผลิตภัณฑ์อื่นใดที่มีสารนิโคตินเป็นส่วนประกอบ ซึ่งบริโภคโดยวิธีสูบ ดูด ตม อม เคี้ยว กิน เป่า หรือพ่นเข้าไปในปากหรือจมูก ทา หรือโดยวิธีอื่นใด เพื่อให้ได้ผลเป็นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงยาตามกฎหมายว่าด้วยยา

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ และให้หมายความรวมถึง ผู้ได้รับใบอนุญาตขายยาสูบสำหรับการขายส่งตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต

“ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” หมายความว่า บุคคลหรือองค์กรที่ทำการแทนผู้ประกอบการ สมาคมหรือ ชมรมผู้เพาะปลูก ผู้บ่ม ผู้ค้าใบยาสูบ หรือสมาคมหรือชมรมผู้ค้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ

“เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ” หมายความว่า ภาวะที่ร่างกายต้องบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบเป็นประจำ และตกอยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องพึ่งผลิตภัณฑ์ยาสูบ

“สูบบุหรี่” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ซึ่งมีผลทำให้เกิดควันหรือไอระเหยจากผลิตภัณฑ์ยาสูบ หรือการครอบครองผลิตภัณฑ์ยาสูบขณะเกิดควันหรือไอระเหย

“เขตปลอดบุหรี่” หมายความว่า บริเวณที่ห้ามสูบบุหรี่

“เขตสูบบุหรี่” หมายความว่า บริเวณที่จัดไว้ให้เป็นที่สูบบุหรี่ภายในเขตปลอดบุหรี่

“หีบห่อ” หมายความว่า ซอง ห่อ หรือสิ่งบรรจุอื่นซึ่งใช้ในการหุ้มห่อบรรจุผลิตภัณฑ์ยาสูบ

“โฆษณา” หมายความว่า การกระทำไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า

“การสื่อสารการตลาด” หมายความว่า การกระทำในรูปแบบต่าง ๆ โดยการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การสร้างข่าว การเผยแพร่ข่าวสาร การส่งเสริมการขาย การแสดง ณ จุดขาย การตลาดแบบตรง การขาย หรือส่งเสริมการขายโดยใช้บุคคลเป็นการเฉพาะ และการตลาดในเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อขายสินค้าหรือบริการ หรือสร้างภาพลักษณ์

“ข้อความ” หมายความว่า ตัวอักษร ภาพ ภาพเคลื่อนไหว แสง เสียง เครื่องหมาย หรือสิ่งอื่นใด ที่ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายได้

“ฉลาก” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ กระจาด หรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏข้อความเกี่ยวกับ สินค้าซึ่งแสดงไว้ที่สินค้า ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือสอดแทรก หรือรวมไว้กับสินค้า ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุสินค้า และให้หมายความรวมถึงเอกสารหรือคู่มือสำหรับใช้ประกอบกับ สินค้าชิ้น

“ขาย” หมายความว่า รวมถึง จำหน่าย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน หรือให้ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า

“ผู้ดำเนินการ” หมายความว่า เจ้าของ ผู้จัดการ หรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของสถานีสสารณะ สถานที่ทำงาน หรือยานพาหนะ ที่เป็นเขตปลอดบุหรี่

“สถานที่สาธารณะ” หมายความว่า สถานที่ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีการเชิญหรือต้องจ่ายค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม

“สถานที่ทำงาน” หมายความว่า สถานที่ราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ และสถานประกอบการ ของเอกชนหรือสถานที่ใด ๆ ที่บุคคลใช้ทำงานร่วมกันตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

“ยานพาหนะ” หมายความว่า ยานพาหนะสาธารณะ หรือยานพาหนะอื่นใดที่ใช้ในการรับขนส่งบุคคล

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบแห่งชาติ

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ และลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม รวมทั้งออกกฎกระทรวง และประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบแห่งชาติ

มาตรา ๖ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบแห่งชาติ” ประกอบด้วย

(๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานกรรมการ

(๒) ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวนสิบสองคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนห้าคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการแพทย์ การสาธารณสุข กฎหมาย การคุ้มครองสิทธิสตรีหรือสิทธิเด็ก และด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ด้านละหนึ่งคน

(๕) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสี่คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อโดยองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์มิใช่เป็นการแสวงหากำไร และดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับด้านการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของประชาชน จำนวนสามคน และด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จำนวนหนึ่งคน

ให้อธิบดีกรมควบคุมโรคเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมควบคุมโรคแต่งตั้งข้าราชการกรมควบคุมโรคซึ่งรับผิดชอบงานด้านการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจำนวนสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

การได้มาซึ่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(ก) คุณสมบัติ

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์

(ข) ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๒) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๓) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

(๔) เป็นผู้เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๕) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

(๖) เป็นผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

มาตรา ๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งแล้วอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปก่อนจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทน เว้นแต่วาระของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้ และในการนี้ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการเท่าที่เหลืออยู่

ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

มาตรา ๙ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องหรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗

มาตรา ๑๐ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอนโยบายและแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

(๒) กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ รวมทั้งให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และประสานงานส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรเอกชนเพื่อดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว

(๓) ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรี คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัด ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชน และพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาในการออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(๕) ติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบการดำเนินการของคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กรุงเทพมหานครและคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัด เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ตาม (๑) และมาตรการตาม (๒) รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการรายงานผลการดำเนินการดังกล่าว

(๖) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเปรียบเทียบตามพระราชบัญญัตินี้

(๗) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๑ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยปีละสองครั้ง

มาตรา ๑๒ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

การประชุมคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเรียกให้บุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น หรือให้จัดส่งเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๑๔ ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการและอนุกรรมการตามหมวดนี้ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๕ ให้กรมควบคุมโรคเป็นสำนักงานเลขานุการรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ และให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ เสนอต่อคณะกรรมการ ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่ด้วย

(๒) ดำเนินการหรือสนับสนุนให้มีการศึกษา วิเคราะห์ และวิจัยเกี่ยวกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ

(๓) เป็นศูนย์กลางข้อมูลเกี่ยวกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ

(๔) ประสานงาน สนับสนุน และร่วมมือกับคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัด ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ตามมาตรา ๑๐ (๑) และมาตรการตามมาตรา ๑๐ (๒)

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่รัฐมนตรี คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย หรือตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมควบคุมโรค

หมวด ๒

คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบกรุงเทพมหานคร

มาตรา ๑๖ ให้มีคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

(๑) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธานกรรมการ

(๒) ปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวนสิบหกคน ได้แก่ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมอบหมายตำแหน่งละหนึ่งคน สรรพสามิตพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งอธิบดีกรมสรรพสามิตมอบหมายหนึ่งคน ผู้อำนวยการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ (กรุงเทพมหานคร) ผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักเทศกิจกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการกองประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร ผู้แทนกรมควบคุมโรค ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนหกคน ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการแพทย์หรือการสาธารณสุข กฎหมาย นิเทศศาสตร์ หรือสื่อมวลชน การคุ้มครองสิทธิสตรีหรือสิทธิเด็ก การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และด้านอื่น ที่เป็นประโยชน์ในการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของประชาชน ด้านละหนึ่งคน

ให้รองผู้อำนวยการสำนักอนามัยกรุงเทพมหานครซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจำนวนหนึ่งคนเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดสำนักอนามัยกรุงเทพมหานครจำนวนสองคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๑๗ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๖ (๔) ให้นำมาตรา ๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม สำหรับการแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๑๘ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในเขตกรุงเทพมหานคร ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการให้มีการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ

(๒) ดำเนินการตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ตามมาตรา ๑๐ (๑) และมาตรการ ตามมาตรา ๑๐ (๒)

(๓) กำหนดแนวทางปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงผลิตภัณฑ์ยาสูบ การลด และเลิกการบริโภค ผลิตภัณฑ์ยาสูบ และการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ แล้วรายงานผลต่อคณะกรรมการ

(๔) เสนอแนะและประสานงานส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรเอกชน เกี่ยวกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ

(๕) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ ต่อคณะกรรมการ

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดที่เกี่ยวกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ ตามที่รัฐมนตรี คณะกรรมการ หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย

มาตรา ๑๙ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบกรุงเทพมหานครจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบกรุงเทพมหานครมอบหมายก็ได้

มาตรา ๒๐ การประชุมและการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบกรุงเทพมหานคร และคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบกรุงเทพมหานครแต่งตั้ง ให้นำมาตรา ๑๑ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๓

คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัด

มาตรา ๒๑ ให้มีคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัด ประกอบด้วย

(๑) ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ

(๒) รองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวนสิบสามคน ได้แก่ อัยการจังหวัด ปลัดจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตจังหวัดซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมอบหมายหนึ่งคน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่รับผิดชอบในเขตจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่รับผิดชอบในเขตจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด สรรพสามิตพื้นที่ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งหนึ่งคน ผู้อำนวยการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบในเขตจังหวัด และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในเขตจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจำนวนสามคน

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนหกคน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการแพทย์หรือการสาธารณสุข กฎหมาย นิเทศศาสตร์หรือสื่อสารมวลชน การคุ้มครองสิทธิสตรีหรือสิทธิเด็ก การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ในการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของประชาชน ด้านละหนึ่งคน

ให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจำนวนสองคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๒๒ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๑ (๔) ให้นำมาตรา ๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม สำหรับการแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๒๓ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในเขตจังหวัด ดังต่อไปนี้

(๑) ดำเนินการให้มีการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ

(๒) ดำเนินการตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ตามมาตรา ๑๐ (๑) และมาตรการตามมาตรา ๑๐ (๒)

(๓) กำหนดแนวทางปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบการดำเนินการเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงผลิตภัณฑ์ยาสูบ การลด และเลิกการบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบ และการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ แล้วรายงานผลต่อคณะกรรมการ

(๔) ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และประสานงานส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรเอกชนเกี่ยวกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ

(๕) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ ต่อคณะกรรมการ

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดที่เกี่ยวกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสุขภาพของผู้เสพติดผลิตภัณฑ์ยาสูบ ตามที่รัฐมนตรี คณะกรรมการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย

มาตรา ๒๔ คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัดจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัดมอบหมายก็ได้

มาตรา ๒๕ การประชุมและการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัดและคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัดแต่งตั้งให้นำมาตรา ๑๑ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๔

การควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ

มาตรา ๒๖ ห้ามผู้ใดขายหรือให้ซึ่งผลิตภัณฑ์ยาสูบแก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ ในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับอายุของผู้ซื้อหรือผู้รับการให้ผลิตภัณฑ์ยาสูบ ให้ผู้ขายหรือผู้ให้ซึ่งผลิตภัณฑ์ยาสูบแจ้งให้บุคคลดังกล่าวแสดงบัตรประจำตัวประชาชนหรือหลักฐานอื่นที่แสดงอายุของบุคคลนั้นก่อน แล้วแต่กรณี

ห้ามผู้ใดใช้ จ้าง วาน หรือยินยอมให้บุคคลอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ขายหรือให้ซึ่งผลิตภัณฑ์ยาสูบ

มาตรา ๒๗ ในการขายผลิตภัณฑ์ยาสูบโดยผู้ขายปลีก ห้ามผู้ขายปลีกกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (๑) ขายผลิตภัณฑ์ยาสูบโดยใช้เครื่องขาย
- (๒) ขายผลิตภัณฑ์ยาสูบโดยผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์
- (๓) ขายผลิตภัณฑ์ยาสูบนอกสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาตขายยาสูบ
- (๔) ขายผลิตภัณฑ์ยาสูบโดยแจก แถม ให้ หรือแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ยาสูบกับสินค้าอื่น การให้บริการ หรือสิทธิประโยชน์อื่น แล้วแต่กรณี
- (๕) ขายผลิตภัณฑ์ยาสูบโดยกระทำการในลักษณะที่แสดงถึงการลดราคาผลิตภัณฑ์ยาสูบ ณ จุดขาย
- (๖) ขายสินค้าหรือให้บริการโดยมีการแจก แถม ให้ผลิตภัณฑ์ยาสูบ หรือแลกเปลี่ยนกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ แล้วแต่กรณี
- (๗) เร่ขายผลิตภัณฑ์ยาสูบ
- (๘) ให้หรือเสนอให้สิทธิในการเข้าชมการแข่งขัน การแสดง การให้บริการ การชิงโชค การชิงรางวัล หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทนแก่ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ยาสูบหรือแก่ผู้นำหีบห่อหรือสลากหรือสิ่งอื่นใดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบมาแลกเปลี่ยนหรือแลกซื้อ
- (๙) แสดงราคาผลิตภัณฑ์ยาสูบ ณ จุดขายในลักษณะจูงใจให้บริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบ

มาตรา ๒๘ ห้ามผู้ใดแจกจ่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบในลักษณะเป็นตัวอย่างของผลิตภัณฑ์ยาสูบ หรือเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ยาสูบแพร่หลาย หรือเพื่อเป็นการจูงใจสาธารณสุขนให้บริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบ

มาตรา ๒๙ ห้ามผู้ใดขายผลิตภัณฑ์ยาสูบในสถานที่ ดังต่อไปนี้

(๑) วัดหรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา

(๒) สถานบริการสาธารณสุข สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล และร้านขายยา ตามกฎหมายว่าด้วยยา

(๓) สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

(๔) สวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสวนสนุก

(๕) สถานที่อื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ อาจประกาศกำหนดระยะห่างจากสถานที่ตามวรรคหนึ่ง เพื่อมิให้มีการขายผลิตภัณฑ์ยาสูบภายในระยะห่างดังกล่าวก็ได้ ในกรณีนี้ ให้มีการจัดทำเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ให้ทราบถึงเขตพื้นที่ที่กำหนดดังกล่าวด้วย

มาตรา ๓๐ ห้ามผู้ใดโฆษณาหรือทำการสื่อสารการตลาดผลิตภัณฑ์ยาสูบ

มาตรา ๓๑ ห้ามผู้ใดแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบ แสดงชื่อหรือเครื่องหมายของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ หรือแสดงสัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดโดยทำให้สาธารณสุขเข้าใจว่าเป็นชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบ หรือชื่อหรือเครื่องหมายของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ ทั้งนี้ เพื่อการโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ในสิ่งพิมพ์ เทปหรือวัสดุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือป้ายโฆษณา

(๒) ในโรงแรมสรรพ โรงภาพยนตร์ หรือในการแสดง การละเล่น การประกวด การแข่งขัน การให้บริการ หรือการประกอบกิจกรรมอื่นใดในลักษณะเดียวกัน

(๓) ในสื่อสิ่งอื่นใดหรือสถานที่ใดที่ใช้เพื่อโฆษณาหรือทำการสื่อสารการตลาดได้ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

มาตรา ๓๒ ห้ามผู้ใดนำชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบ ชื่อหรือเครื่องหมายของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ ไปแสดงบนผลิตภัณฑ์อื่นใดที่ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ยาสูบ หรือนำชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบมาตัด ต่อเติม หรือดัดแปลงข้อความให้เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์นั้น เพื่อการโฆษณาชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบหรือชื่อหรือเครื่องหมายของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ

ห้ามผู้ใดนำเข้าเพื่อขาย โฆษณา หรือขายซึ่งผลิตภัณฑ์ตามวรรคหนึ่งในราชอาณาจักร

มาตรา ๓๓ ห้ามผู้ใดโฆษณาผลิตภัณฑ์ที่ใช้ชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบเป็นชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์นั้น หรือโฆษณาโดยการนำชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์ยาสูบมาตัด

ต่อเติม หรือดัดแปลงข้อความให้เป็นส่วนหนึ่งของชื่อหรือเครื่องหมายของผลิตภัณฑ์นั้น ทั้งนี้ ในลักษณะที่อาจทำให้เข้าใจได้ว่าหมายความถึงการโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบ

มาตรา ๓๔ ห้ามผู้ใดผลิต ขาย นำเข้าเพื่อขายหรือเพื่อแจกจ่ายเป็นการทั่วไป โฆษณา หรือทำการสื่อสารการตลาดผลิตภัณฑ์ ในราชอาณาจักร ดังต่อไปนี้

(๑) ผลิตภัณฑ์ที่มีรูปลักษณะทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นสิ่งเลียนแบบผลิตภัณฑ์ยาสูบ

(๒) ผลิตภัณฑ์ที่บริโภคโดยวิธีสูบและมีสารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

โดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

(๓) หีบห่อของผลิตภัณฑ์ตาม (๑) และ (๒)

มาตรา ๓๕ ห้ามผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การอุปถัมภ์ หรือให้การสนับสนุน บุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรเอกชน ในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นการสร้างภาพลักษณ์ต่อผลิตภัณฑ์ยาสูบ ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ

(๒) ที่ส่งผลหรือที่อาจส่งผลต่อการแทรกแซงนโยบายการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ

(๓) โฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบ ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ

(๔) ส่งเสริมการบริโภคยาสูบ

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับกับการกระทำในระหว่างผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและค้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ หรือการบริจาด หรือการช่วยเหลือตามมนุษยธรรม ในกรณีที่เกิดสาธารณภัยร้ายแรง

ห้ามผู้ใดเผยแพร่กิจกรรมหรือข่าวสาร เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง

มาตรา ๓๖ ห้ามผู้ขายปลีกผลิตภัณฑ์ยาสูบแสดงหรือยินยอมให้แสดงผลิตภัณฑ์ยาสูบ ณ สถานที่ขายปลีก

การแสดงชื่อและราคาของผลิตภัณฑ์ยาสูบ และการแสดงการเป็นสถานที่ขายปลีก ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

ให้ผู้ขายปลีกผลิตภัณฑ์ยาสูบ แสดงสื่อรณรงค์เพื่อการลด ละ เลิกการบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบ ที่กระทรวงสาธารณสุขจัดทำขึ้น ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

มาตรา ๓๗ ผลิตภัณฑ์ยาสูบที่จะขายในราชอาณาจักรต้องมีส่วนประกอบและสารที่เกิดจากการเผาไหม้ของส่วนประกอบตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบตามวรรคหนึ่ง มีหน้าที่ต้องแจ้งรายการส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ยาสูบ สารที่เกิดจากการเผาไหม้ของส่วนประกอบนั้น และส่งตัวอย่างผลิตภัณฑ์ยาสูบ ให้กระทรวงสาธารณสุขดำเนินการตรวจสอบและเปิดเผยต่อสาธารณชนตามที่ได้รับแจ้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ผลิตภัณฑ์ยาสูบตามวรรคสองมีส่วนประกอบและสารที่เกิดจากการเผาไหม้ของส่วนประกอบเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงตามวรรคหนึ่ง ให้กระทรวงสาธารณสุขออกใบรับรองการจดแจ้งรายการส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ยาสูบและสารที่เกิดจากการเผาไหม้ของส่วนประกอบนั้น ทั้งนี้ การออกใบรับรอง อายุใบรับรอง และการออกใบแทนใบรับรองดังกล่าว ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ผลิตภัณฑ์ยาสูบตามวรรคสองมีส่วนประกอบและสารที่เกิดจากการเผาไหม้ของส่วนประกอบไม่เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีออกคำสั่งห้ามขาย ห้ามนำเข้า หรือให้ทำลายผลิตภัณฑ์ยาสูบที่ผลิตหรือนำเข้านั้น และประกาศให้สาธารณสุขได้รับทราบถึงคำสั่ง

ค่าใช้จ่ายอันเกิดขึ้นจากการตรวจสอบส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ยาสูบตามวรรคสอง หรือการทำลายหรือการประกาศตามวรรคสี่ ให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบดังกล่าวเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

เพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของประชาชน กฎกระทรวงตามวรรคหนึ่ง จะกำหนดให้รัฐมนตรีประกาศหลักเกณฑ์เกี่ยวกับรายละเอียดทางเทคนิค ทางวิชาการ หรือเรื่องที่ต้องเปลี่ยนแปลงรวดเร็วก็ได้

มาตรา ๓๘ ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ เพื่อขายในราชอาณาจักรต้องดำเนินการให้หีบห่อผลิตภัณฑ์ยาสูบหรือผลิตภัณฑ์ยาสูบมีขนาด สี สัญลักษณ์ ฉลาก รวมทั้งลักษณะการแสดงเครื่องหมายการค้า สัญลักษณ์ รูปภาพ และข้อความ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ ก่อนที่จะนำออกจากแหล่งผลิตหรือก่อนที่จะนำเข้ามาในราชอาณาจักร แล้วแต่กรณี

ห้ามผู้ใดขายผลิตภัณฑ์ยาสูบที่มีได้จัดให้มีหีบห่อผลิตภัณฑ์ยาสูบ หรือแสดงเครื่องหมายการค้า สัญลักษณ์ รูปภาพ และข้อความ ตามที่กำหนดในวรรคหนึ่ง

เพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของประชาชน ให้คณะกรรมการพิจารณาว่าสมควรปรับปรุงประกาศตามวรรคหนึ่งหรือไม่ ทุกสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ทั้งนี้ ในกรณีที่มีความจำเป็น คณะกรรมการจะพิจารณาปรับปรุงประกาศดังกล่าวในกำหนดระยะเวลาที่เร็วกว่านั้นก็ได้

มาตรา ๓๙ ห้ามผู้ใดผลิตหรือนำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ เพื่อขายในราชอาณาจักร ประเภท บุหรี่ซิการ์เรตที่มีขนาดบรรจุต่ำกว่ายี่สิบมวนต่อซองหรือต่อภาชนะบรรจุบุหรี่ซิการ์เรต

ห้ามไม่ให้มีการแบ่งขายผลิตภัณฑ์ยาสูบประเภทบุหรี่ซิการ์เรต

การขายผลิตภัณฑ์ยาสูบประเภทอื่น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

มาตรา ๔๐ ให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ เพื่อขายในราชอาณาจักร มีหน้าที่ส่งข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณการผลิตหรือการนำเข้าในราชอาณาจักร ค่าใช้จ่ายด้านการตลาด รายได้ ค่าใช้จ่ายตามมาตรา ๓๕ รายงานประจำปี งบดุลที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้รับรองแล้ว และข้อมูลอื่นที่เป็นประโยชน์ในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบให้แก่คณะกรรมการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

หมวด ๕ การคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่

มาตรา ๔๑ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ มีอำนาจประกาศประเภทหรือชื่อของสถานที่สาธารณะ สถานที่ทำงาน และยานพาหนะ ให้ส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของสถานที่และยานพาหนะดังกล่าว เป็นเขตปลอดบุหรี่

รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ อาจกำหนดให้มีเขตสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๔๒ ห้ามผู้ใดสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่ เว้นแต่เป็นเขตสูบบุหรี่ที่กำหนดตามมาตรา ๔๑ วรรคสอง

มาตรา ๔๓ เมื่อรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการประกาศให้สถานที่สาธารณะ สถานที่ทำงาน หรือยานพาหนะใด เป็นเขตปลอดบุหรี่ ให้ผู้ดำเนินการจัดให้สถานที่หรือยานพาหนะดังกล่าวมีสภาพและลักษณะ ดังต่อไปนี้

- (๑) มีเครื่องหมายแสดงไว้ให้เห็นได้โดยชัดเจนว่าเป็นเขตปลอดบุหรี่
- (๒) ปราศจากอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการสูบบุหรี่
- (๓) มีสภาพและลักษณะอื่นใดตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

มาตรา ๔๔ ในกรณีที่เขตปลอดบุหรี่ใดมีประกาศกำหนดเขตสูบบุหรี่ตามมาตรา ๔๑ วรรคสอง ผู้ดำเนินการอาจจัดให้มีเขตสูบบุหรี่ได้ โดยต้องมีสภาพและลักษณะ ดังต่อไปนี้

- (๑) มีเครื่องหมายติดแสดงไว้ให้เห็นได้โดยชัดเจนว่าเป็นเขตสูบบุหรี่
- (๒) ไม่อยู่ในบริเวณทางเข้าออกของสถานที่หรือยานพาหนะนั้น หรือในบริเวณอื่นใด อันเปิดเผยเห็นได้ชัด
- (๓) มีพื้นที่เป็นสัดส่วนชัดเจน โดยคำนึงถึงการระบายอากาศที่เหมาะสม และไม่มีลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น

(๔) แสดงสื่อรณรงค์เพื่อการลด ละ เลิกการบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

- (๕) มีสภาพและลักษณะอื่นใดตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

มาตรา ๔๕ เครื่องหมายเขตปลอดบุหรี่ตามมาตรา ๔๓ (๑) หรือเขตสูบบุหรี่ตามมาตรา ๔๔ (๑) ที่ผู้ดำเนินการจัดให้มี ต้องเป็นไปตามลักษณะและวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

มาตรา ๔๖ ให้ผู้ดำเนินการมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์หรือแจ้งเตือนว่าสถานที่นั้นเป็นเขตปลอดบุหรี่ และควบคุมดูแล ห้ามปราม หรือดำเนินการอื่นใด เพื่อไม่ให้มีการสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่

ในกรณีที่มีผู้ฝ่าฝืนสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่ หากผู้ดำเนินการได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งตามสมควรแล้ว ผู้ดำเนินการนั้นไม่มีความผิด

หมวด ๖

พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๔๗ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามหมวด ๔ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในสถานที่ใด ๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือในระหว่างเวลาทำการของสถานที่นั้น หรือเข้าไปในยานพาหนะใด ๆ เพื่อตรวจค้นในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามมาตรา ๔

(๒) นำผลิตภัณฑ์ยาสูบในปริมาณเท่าที่จำเป็นไปเพื่อตรวจสอบ

(๓) ยึดหรืออายัดผลิตภัณฑ์ยาสูบหรือสิ่งอื่นใดทั้งหมดหรือบางส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการผลิต การนำเข้า การขาย หรือการดำเนินการที่เป็นการกระทำความผิดตามมาตรา ๔ เพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินคดี

(๔) มีหนังสือสอบถามหรือมีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งคำชี้แจง เอกสาร ข้อมูล หรือวัตถุใดที่จำเป็นเพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเพื่อการดำเนินคดี

(๕) ถ่ายภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว บันทึกเสียง หรือเก็บรวบรวมวัตถุอื่นใด เพื่อเป็นพยานหลักฐาน

มาตรา ๔๘ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามหมวด ๕ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในสถานที่สาธารณะหรือสถานที่ทำงาน ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบให้เป็นไปตามหมวด ๕

(๒) เรียกให้หยุดหรือเข้าไปในยานพาหนะ เพื่อตรวจสอบให้เป็นไปตามหมวด ๕ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิด

(๓) มีหนังสือสอบถามหรือมีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งคำชี้แจง เอกสาร ข้อมูล หรือวัตถุใดที่จำเป็นเพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเพื่อการดำเนินคดี

(๔) เรียก ขอดูบัตรประจำตัวประชาชน หรือเอกสารอื่นใด ซึ่งระบุชื่อ ที่อยู่ และปรากฏรูปถ่ายของผู้ถือบัตรเพื่อบันทึกข้อมูล ในกรณีที่มีการกระทำความผิดหรือกรณีที่มีหลักฐานตามสมควรว่า มีการกระทำความผิดตามหมวด ๕

(๕) ถ่ายภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว บันทึกเสียง หรือเก็บรวบรวมวัตถุอื่นใด เพื่อเป็นพยานหลักฐาน

(๖) ออกคำสั่งเป็นหนังสือเพื่อให้ชำระเงินค่าปรับตามที่เปรียบเทียบในกรณีที่มีการกระทำความผิดตามหมวด ๕ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกคำสั่ง และแบบของหนังสือดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

มาตรา ๔๙ พนักงานเจ้าหน้าที่ตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ รวมทั้งวิธีการปฏิบัติหน้าที่ และคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่แต่ละตำแหน่งหรือแต่ละระดับให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ทั้งนี้ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ทำเอกสารมอบหมายไว้ประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายนั้น เพื่อแสดงต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๕๐ ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ ตามสมควร

มาตรา ๕๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๕๒ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๗

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม หรือมาตรา ๒๗ (๑) (๒) หรือ (๓) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ (๔) (๕) (๖) (๘) หรือ (๙) มาตรา ๒๘ หรือมาตรา ๒๙ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท

มาตรา ๕๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๗ (๗) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๕๖ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หากการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๐ หรือมาตรา ๓๑ เป็นการกระทำของผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์ยาสูบ ผู้รับทำการโฆษณา หรือผู้ทำการสื่อสารการตลาด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน

หนึ่งปี หรือปรับไม่เกินกึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการโฆษณาหรือทำการสื่อสารการตลาด ทั้งนี้ ค่าปรับต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้ว ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับอีกวันละไม่เกินห้าหมื่นบาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือจนกว่าปฏิบัติได้ถูกต้อง

มาตรา ๕๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๒ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๒ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา ๕๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๓ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา ๕๙ ผู้ใดผลิต นำเข้าเพื่อขายหรือเพื่อแจกจ่ายเป็นการทั่วไป โฆษณา หรือทำการสื่อสารการตลาดผลิตภัณฑ์ตามมาตรา ๓๔ (๑) (๒) หรือ (๓) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

ผู้ใดขายผลิตภัณฑ์ตามมาตรา ๓๔ (๑) (๒) หรือ (๓) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา ๖๐ ผู้ประกอบการผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินกึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ทั้งนี้ ค่าปรับต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่มีการกระทำตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำของผู้รับจ้างหรือผู้ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง ให้ระวางโทษเช่นเดียวกับผู้ประกอบการตามวรรคหนึ่ง

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๕ วรรคสาม ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา ๖๑ ผู้ขายปลีกผลิตภัณฑ์ยาสูบผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท

ผู้ขายปลีกผลิตภัณฑ์ยาสูบผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๖ วรรคสองและวรรคสาม ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา ๖๒ ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ หรือมาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง เป็นผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๖๓ ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบผู้ใดไม่แจ้งรายการ แจ้งรายการไม่ครบถ้วนหรือแจ้งรายการอันเป็นเท็จ ตามมาตรา ๓๗ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งห้ามขาย ห้ามนำเข้า หรือให้ทำลายผลิตภัณฑ์ยาสูบตามมาตรา ๓๗ วรรคสี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กรณีและผู้ฝ่าฝืนคำสั่งห้ามขาย ห้ามนำเข้า หรือให้ทำลายผลิตภัณฑ์ยาสูบตามมาตรา ๓๗ วรรคสี่ มิใช่ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท

มาตรา ๖๔ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๘ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท

มาตรา ๖๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๙ วรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๙ วรรคสาม ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท

มาตรา ๖๖ ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบผู้ใดไม่ส่งข้อมูลหรือส่งข้อมูลไม่ครบถ้วน ตามมาตรา ๔๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบผู้ใดส่งข้อมูลอันเป็นเท็จตามมาตรา ๔๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๗ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๒ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา ๖๘ ผู้ดำเนินการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๓ หรือมาตรา ๔๔ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา ๖๙ ผู้ดำเนินการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา ๗๐ ผู้ดำเนินการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามพันบาท

มาตรา ๗๑ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกตามสมควรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๔๗ หรือมาตรา ๔๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๒ ผู้ใดไม่ชำระเงินค่าปรับตามคำสั่งที่ออกโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔๘ (๖) ภายในระยะเวลาที่กำหนดในคำสั่งโดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องระวางโทษปรับเป็นสองเท่าของค่าปรับ ตามคำสั่งดังกล่าว

มาตรา ๗๓ ในกรณีและผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น เกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงาน ของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับ ความผิดนั้น ๆ ด้วย

มาตรา ๗๔ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียว ให้คณะกรรมการ หรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบได้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๗๕ ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบแห่งชาติประกอบด้วยกรรมการตามมาตรา ๖ (๑) (๒) และ (๓) และให้อธิบดีกรมควบคุมโรคเป็นกรรมการและเลขานุการ ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบแห่งชาติไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๖ (๔) และ (๕) ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ทั้งนี้ ให้อธิบดีกรมควบคุมโรคแต่งตั้งข้าราชการกรมควบคุมโรคซึ่งรับผิดชอบงานด้านการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจำนวนสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๗๖ ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบกรุงเทพมหานครประกอบด้วยกรรมการตามมาตรา ๑๖ (๑) (๒) และ (๓) และให้รองผู้อำนวยการสำนักอนามัยกรุงเทพมหานครซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจำนวนหนึ่งคนเป็นกรรมการและเลขานุการ ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบกรุงเทพมหานครไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๖ (๔) ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักอนามัยกรุงเทพมหานครจำนวนสองคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๗๗ ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัดประกอบด้วยกรรมการตามมาตรา ๒๑ (๑) (๒) และ (๓) และให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัดไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๑ (๔) ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจำนวนสองคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๗๘ การแจ้งรายการส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ยาสูบที่ได้แจ้งไว้ตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๓๕ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะครบกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในเอกสารรับรองการจดแจ้งรายการส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ยาสูบ

มาตรา ๗๙ บรรดากฎกระทรวงและประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ใช้อยู่ในวันก่อน

วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมี กฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ให้ดำเนินการออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศตามพระราชบัญญัตินี้ให้แล้วเสร็จ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ ให้รัฐมนตรีรายงาน เหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรี

ผู้รับสนองพระราชโองการ

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

นายกรัฐมนตรี

อัตราค่าธรรมเนียม

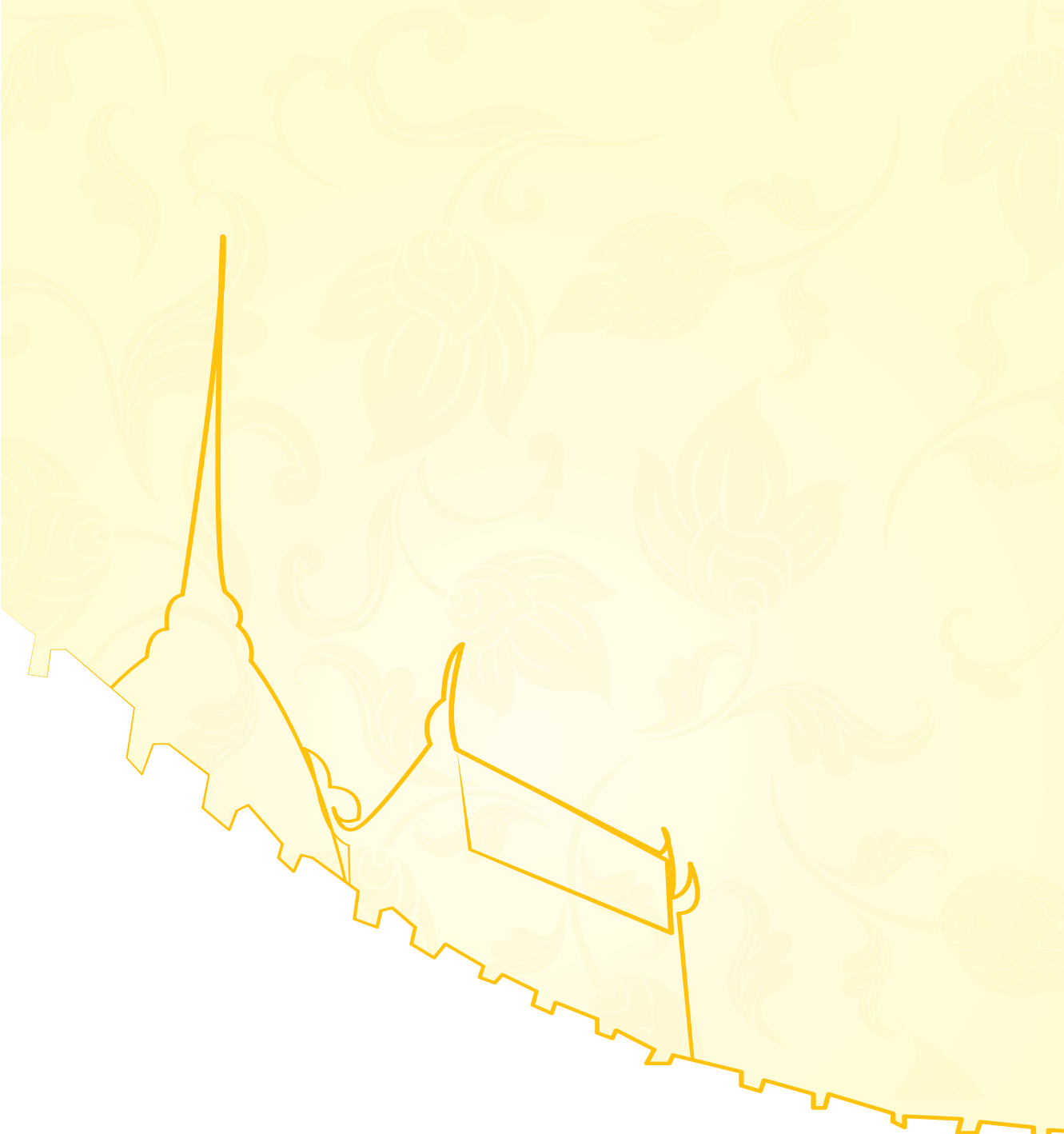
---

๑. ใบรับรองการจดทะเบียนรายการส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ยาสูบ
และสารที่เกิดจากการเผาไหม้ของส่วนประกอบ ฉบับละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท
๒. ใบแทนใบรับรองการจดทะเบียนรายการส่วนประกอบ
ของผลิตภัณฑ์ยาสูบและสารที่เกิดจากการเผาไหม้ของส่วนประกอบ ฉบับละ ๒,๐๐๐ บาท

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน และมีบทบัญญัติหลายประการไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งทำให้การควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบและการคุ้มครองสุขภาพของประชาชนจากโรคร้ายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ยาสูบไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบขององค์การอนามัยโลก ดังนั้น สมควรปรับปรุงกฎหมายทั้งสองฉบับ เพื่อกำหนดมาตรการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ และยกระดับการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และให้สอดคล้องกับกรอบอนุสัญญาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่

เครือข่ายองค์กรงดเหล้า

โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและเครือข่ายทางสังคม
เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงเชิงพฤติกรรมและการ
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย